

**Laaja hyvinvointikertomus
Posion kunta
2019-2021**

Sisällys

1	JOHDANTO	3
2	VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VUOSINA 2015-2018.....	4
2.1	Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	4
2.1.1	Talous ja elinvoima kuntalaisten hyvinvoinnin edistäjänä	6
2.1.2	Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	10
2.1.3	Nuoret ja nuoret aikuiset	14
2.1.4	Työikäiset	15
2.1.5	Ikäihmiset	18
2.1.6	Kaikki ikäryhmät	21
2.2	Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi.....	23
2.3	Keskeiset huomiot, johtopäätökset	24
3	HYVINVOINTISUUNNELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2017 - 2021	26
3.1	Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset	26
3.2	Hyvinvointisuunnitelma	27
3.3	Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat osana laajaa hyvinvointikertomusta	34
4	VALTUUSTOKÄSITTELY	36
4.1	Suunnitelman laatijat	36
4.2	Suunnitelman hyväksyminen	36
	LÄHTEET:	36
	LIITE 1. Painopisteet, tavoitteet, toimenpiteet: arviointi ja toteuma 2015-2018	37

1 JOHDANTO

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kuntalain mukaan kunnan perustehtävä. Hyvinvoinnin edistäminen liittyy lähes kaikkeen kunnan toimintaan ja kulkee käsi kädessä kunnan elinvoimaisuuden varmistamisessa. Hyvinvointia ja elinvoimaa voidaan edistää eri toimialojen työn kautta sekä eri toimijoiden yhteistyöllä. Kuntaorganisaation sisäisen yhteistyön lisäksi korostuu myös kuntayhteisön, eli kuntalaisten, järjestöjen, seurakunnan ja yritysten kanssa tehtävä yhteistyö.

Kunnan on seurattava lain mukaan asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin tilaa sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Terveydenhuoltolaki (12§:n 1 mom.) velvoittaa kuntia raportoimaan valtuustolle vuosittain kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä. Lisäksi valtuustolle on valmistettava valtuustokausittain laajempi hyvinvointikertomus, johon kerätään tietoja asukkaiden terveydestä ja hyvinvoinnista, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä palvelujärjestelmän kyvystä vastata näihin tarpeisiin. Laajan hyvinvointikertomuksen tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään vuosittain osana kuntasuunnittelua.

Hyvinvointiin liittyvät tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet asetetaan kuntastrategian toimeenpanoasiakirjoissa, talous- ja toimintasuunnitelmissa sekä käyttösuunnitelmissa. Hyvinvointikertomus on olennainen osa kunnan strategiatyötä, toiminnan ja talouden suunnittelua, seurantaa ja arviointia. Hyvinvointikertomus ohjaa kunnan hyvinvointipolitiikkaa. Tavoitteena on, että hyvinvoinnin edistäminen huomioidaan kaikessa palvelutoiminnassa ja kehittämisessä. Posion uudessa kuntastrategiassa (2018-2025) on asetettu yhdeksi painopistealueeksi asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Hyvinvoinnin tavoitteina on yhdessä tekemisen lisääminen, suunnitelmallinen terveyden edistäminen ja puhtaan elinympäristön turvaaminen. Nämä kuntastrategiassa asetetut tavoitteet luovat pohjaa tulevaisuuden hyvinvointityön kehittämiseksi.

Hyvinvoinnin edistämistyö on kehittynyt Posiolla monialaisuutta, yhteistyötä ja suunnitelmallisuutta korostavaan suuntaan. Tämä hyvinvointikertomus on laadittu laajassa yhteistyössä, jossa eri-ikäisten hyvinvoinnin vahvistamiseen liittyvät toimenpiteet on tunnistettu eri toimialojen tehtäväksi. Posiolla kunnan hyvinvointityön koordinoinnista vastaa palvelujohtaja Marjo Paloniemi yhdessä poikkihallinnollisen ja säännöllisesti kokoontuvan hyvinvointityöryhmän kanssa. Hyvinvointityöryhmässä on mukana kunnan eri hallinnonalojen edustajia, luottamushenkilöitä sekä järjestöjen ja seurakunnan edustajia.

Posion laaja hyvinvointikertomus 2019-2021 on luotu Kuntaliiton hallinnoiman sähköisen hyvinvointikertomuksen mallin mukaisesti. Posion edellinen laaja hyvinvointikertomus on luotu vuosille 2013-2016. Hyvinvointikertomus on laadittu yhteistyössä kuntalaisten, kolmannen sektorin edustajien, eri hallinnonalojen edustajien ja luottamushenkilöiden kanssa. Raportin valmistelusta on vastannut hyvinvointityöryhmä.

2 VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VUOSINA 2015-2018

2.1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Posion kuntalaisten hyvinvointiin liittyvää indikaattoritietoa on saatavilla sähköisen hyvinvointikertomuksen perus- ja täydentävistä indikaattoreista sekä kunnan omista tilastoista ja kyselyistä. Sähköinen hyvinvointikertomus perustuu useisiin tietolähteisiin, joista yleisin on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ylläpitämä indikaattoripankki/tietopalvelu Sotkanet.fi.

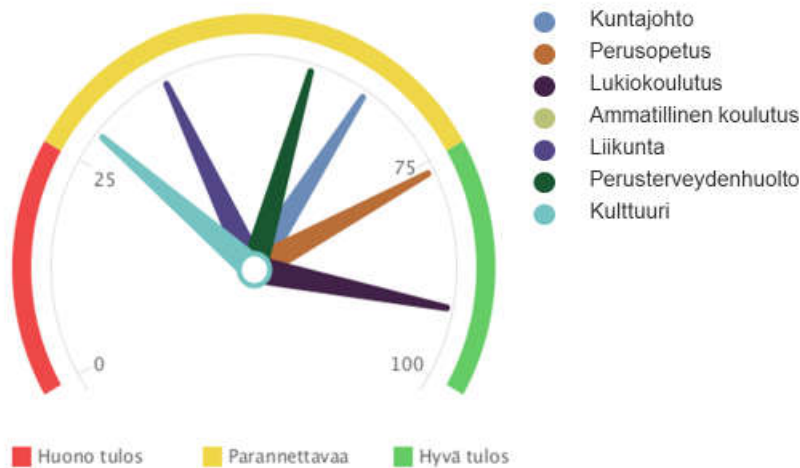
Posion indikaattoritietojen vertailukunniksi ja -alueiksi valittiin Kuusamo, Taivalkoski, Ranua, Salla, kunnat missä on 2000-5999 asukasta, Itä-Lapin seutukunta ja koko maa. Kyseiset alueet valittiin niiden alueellisen läheisyyden, olemassa olevan läheisen yhteistyön sekä yleisen vertailtavuuden perusteella. Tämä hyvinvointikertomus perustuu vuosien 2015-2018 indikaattori- ja tilastotietoihin. Osa indikaattoreista päivittyy viiveellä ja kaikista indikaattoreista ei ole tietoja vuoden 2018 osalta. Indikaattorien valinta perustuu maakunnallisiin indikaattoreihin, joita on täydennetty muutamilla Posiolle tärkeillä tilastotiedoilla.

Indikaattori- ja tilastotietojen lisäksi tietoa ei-ikäisten kuntalaisten hyvinvoinnin vahvuuksista ja heikkouksista on kerätty kyselyillä ja tilaisuuksissa. Tietoa kuntalaisten koetusta hyvinvoinnista on kerätty hyödyntämällä Marika Kunnarin väitöskirjassa rakentamaa näkemystä hyvinvoinnin ulottuvuuksista (Kunnari 2017) Kuntalaiset ovat kertoneet oman hyvinvoinnin vahvuuksista ja heikkouksista kyselyn muodossa, joka on ollut jaossa kesäkuussa 2019 järjestetyn kuntalaisillan lisäksi myös muissa kuntalaisia tavoittaneissa tilaisuuksissa. Lasten ja nuorten osalta hyvinvointiin liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia on kartoitettu koululla syyskuussa 2019 järjestetyissä hyvinvointityöpajoissa. Indikaattori- ja tilastotietojen sekä kuntalaisilta kootun kokemustiedon pohjalta hyvinvoinnin tavoitteita on työstetty yhdessä kuntalaisten, järjestöedustajien, valtuutettujen sekä kunnan viranhaltijoiden kesken.

Tässä raportissa on kuvattu kunnan tilannetta sekä eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa indikaattori- ja tilastotietojen, kuntalaisten koetun hyvinvoinnin sekä kuntalaisten kanssa työskentelevien ammattilaisten näkemysten perusteella. Raportissa ei esitellä jokaista hyödynnettyä indikaattoria, mutta indikaattorit tulkintoineen sisältävä sähköinen hyvinvointikertomus löytyy osoitteesta www.hyvinvointikertomus.fi

Kuvio 1. Terveystedistämistäktiivisuus Posiolla vuonna 2019

Terveystedistämistäktiivisuus : Posio 2019

Kuvio 1. kuvaa terveystedistämistäktiivisuutta (TEA) eli kunnan toimintaa asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. TEAvisarissa esitetään tuloksia organisaatioiden mitattavissa olevista ominaisuuksista ja toiminnasta. Mittaamisessa on keskitytty organisaatioiden kykyyn integroida terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen organisaation perustoimintaan kuntalaisten terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavalla tavalla.

Kuvio 2. Terveystedistämistäktiivisuus vuonna 2019

	Posio	Koko maa
Terveystedistämistäktiivisuus	59	68
Kuntajohto	64	76
Perusopetus	76	67
Lukiokoulutus	92	69
Ammatillinen koulutus	..	66
Liikunta	39	74
Perusterveydenhuolto	57	67
Kulttuuri	29	59

Posion terveydenedistämisen aktiivisuus (59 pistettä) on koko maan keskiarvoa (68 pistettä) alhaisempi. Terveydenedistämisen aktiivisuus on laskenut Posion osalta edellisestä vuodesta kahdella pisteellä. Lukiokoulutuksen, liikunnan ja perusterveydenhuollon osalta mittaukset on tehty vuonna 2018 ja perusopetuksen osalta vuonna 2017, eli taulukossa esitetyt luvut perustuvat kyseisiin vuosiin. Kuntajohdon ja kulttuurin osalta mittaus on tehty vuonna 2019. Kulttuuri oli ensimmäistä kertaa TEAviisarissa vuonna 2019. Kuntajohdon terveydenedistämisen aktiivisuus on noussut edellisestä mittauksesta huomattavasti: vuodesta 2017 20 pisteellä ja myös lukiokoulutuksen ja perusterveydenhuollon pisteet ovat nousseet edellisestä mittauksesta. Sen sijaan perusopetuksen ja liikunnan pisteet ovat laskeneet edellisestä mittauksesta.

Terveydenedistämisen aktiivisuus on Posiolla verrokkikuntia matalampaa. Kuntajohdon osalta luku on selvästi alhaisempi, mutta perusopetuksen ja lukiokoulutuksen osalta vertailukunnista korkein. Liikunnan ja kulttuurin osalta luvut ovat verrokkikuntien alhaisimmat ja perusterveydenhuollon osalta keskitasoa.

2.1.1 Talous ja elinvoima kuntalaisten hyvinvoinnin edistäjänä

TALOUS

Posion kunnan valtionosuudet olivat 5226 euroa per asukas vuonna 2018. Valtionosuudet ovat olleet kasvussa tarkastelujaksolla, ja vuodesta 2016 vuoteen 2018 valtionosuudet ovat kasvaneet 580 eurolla per asukas. Valtionosuudet olivat vuonna 2018 66.7 % kunnan nettokustannuksista.

Posion vuosikate vuonna 2018 oli 590 euroa per asukas. Vuosikate on kasvanut Posiolla vuodesta 2016 vuoteen 2019 295 eurolla per asukas, mutta vuoden 2018 oli 603 eur pienempi per asukas. Vuosikatteen kasvuun on vaikuttanut muun muassa sosiaali- ja terveystalouden ulkoistaminen Coronialle. Vuoden 2018 vuosikate notkahti hieman verohallinnon väärin laskettujen kikyvaikutusten arvioinnista siinä vaiheessa, kun vuoden 2018 verotuloja budjetoitiin. Posion kunnan osalta väärin laskeminen merkitsi noin 800 000 euron erotusta talousarvioon nähden.

Posion kunnan lainakanta per asukas oli 3672 euroa vuonna 2018. Lainakanta on laskenut merkittävästi vuodesta 2016 vuoteen 2018 (523 euroa per asukas). Posion suhteellinen velkaantuneisuus on laskussa, ollen vuonna 2017 48.7 %. Uutta lainaa ei ole otettu vuosien 2017 ja 2018 aikana.

Posion kunnan verotulot olivat 2904 euroa per asukas vuonna 2018. Verotulot ovat vaihdelleet vuosien 2014-2018 aikana kolmen tuhannen euron molemmin puolin per asukas.

Posion kunnan merkittävimpiä investointeja olivat Kirintövaaran ja keskustan alueen kaavateiden pintakerroksen sorastuksen uusiminen, Kuukkelin sprinklausjärjestelmien ja palovarointinjärjestelmien uusiminen sekä muut kunnan kiinteistöjen perusparannustyöt. Päiväkodin leikkittelintä uusittiin ja pihaa parannettiin, siivouskoneita hankittiin ja keittiön koneistusta uusittiin.

Kuvio 3. Posion kunnan keskeisimmät tunnusluvut vuosina 2014-2018

	2018	2017	2016	2015	2014
Valtionosuudet/asukas	5226	5178	4646	4406	4296
Valtionosuudet, % nettokustannuksista	66,70	68,40	61,40	58,00	58,90
Verotulot/asukas	2904	3218	2940	3036	2781
Vuosikate/asukas	590	1193	295	216	167
Lainakanta/asukas	3672	3959	4195	4220	4017
Suhteellinen velkaantuneisuus %	48,70	48,80	51,10	56,20	55,60
Asukasmäärä	3237	3310	3424	3477	3633

VÄESTÖ

Posion asukasluku oli vuoden 2018 lopussa 3237. Vakinaisten asukkaiden määrä vähenee vuosittain ja väestöennusteen (2018) mukaan vuonna 2030 Posiolla on 2512 asukasta (Tilastokeskus). Posion väestörakenne on koko maata iäkkäämpää. Ikääntyvien suhteellinen osuus on korkea ja nuorten sekä työikäisten osuudet koko maan lukuja alhaisemmat. Lasten ja nuorten osuudet ovat myös verrokikuntia pienemmät ja ikäihmisten osuus korkeampi. Tilastokeskusken vuoden 2030 väestöennusteen mukaan lasten ja nuorten osuus pysyy suunnilleen samana, mutta työikäisten suhteellinen osuus laskee merkittävästi. Yli 75-vuotiaiden osuus nousee vuoden 2030 ennusteen mukaan hyvin merkittävästi.

Kuvio 4. Eri-ikäisten prosenttiosuudet väestöstä vuosina 2016-2018 sekä väestöennuste eri-ikäisten osuuksista vuodelle 2030 (vuonna 2018 julkaistu ennuste)

Ikä	v.2016	v.2017	v.2018	ennuste v.2030
0-6 vuotiaat	3.6 %	3.2 %	3.3 %	2.6 %
7-15 vuotiaat	7.0 %	6.9 %	6.4 %	4.9 %
16-24 vuotiaat	6.3 %	6.0 %	5.7 %	5 %
25-64 vuotiaat	48.2 %	47.1 %	46.6 %	37 %
65-74 vuotiaat	19.5 %	21.4 %	22 %	22.7 %
75-84 vuotiaat	12 %	12.1 %	12.3 %	27.9 %
yli 85 vuotiaat	3.4 %	3.4 %	3.7 %	6.9 %

Posion kunnan väestön ikääntyminen näkyy myös demografisessa huoltosuhteessa, joka ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15 – 64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on (THL). Posion huoltosuhdeluku on ollut viime vuosina kasvussa: vuonna 2016 luku oli 80.4, vuonna 2017 84 ja vuonna 2018 88.3. Luvut ovat korkeat verrattuna naapurikuntiin ja koko maan keskiarvoon, joka oli vuonna 2018 60.8.

Lapsiperheiden osuus on ollut viime vuosina laskussa, joskin vuodesta 2017 vuoteen 2018 tapahtui pieni kasvu. Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä on ollut viime vuosina noin 20 % luokkaa. Laskua on ollut kymmenessä vuodessa 5.3 prosenttiyksikköä. Vertailukunnissa ja -alueilla suhdanne on ollut samansuuntainen. Yksinhuoltajaperheitä kaikista perheistä oli vuonna 2018 21.7 %. Koko

maan keskiarvo oli 22.5 % ja esimerkiksi naapurikunta Ranualla yksinhuoltajaperheitä oli 18 %. Yhden hengen asuntokuntien määrä on ollut viime vuosina kasvussa ja vuonna 2018 yhden hengen asuntokuntia kaikista asuntokunnista oli Posiolla 39.9 %. Luvut ovat lähellä naapurikuntien lukuja sekä saman kokoluokan kuntien keskiarvoa.

Posion työikäisten koulutustasossa ei ole tapahtunut suuria muutoksia, keskimääräisesti posiolainen 20-vuotta täyttänyt työikäinen on opiskellut noin 2.5 vuotta. Korkeasti koulutettujen määrä on vähäinen verrattuna esimerkiksi Kuusamon, Taivalkosken ja koko maan arvoihin. Koko maan vastaava luku on 3.6 vuotta.

Korkea-asteen koulutuksen saaneita (% 15 vuotta täyttäneistä) oli vuonna 2017 Posiolla 16%. Osuus on noussut hieman viimeisten vuosien aikana. Luku on lähellä Sallan, Taivalkosken ja Ranuan vastaavia lukuja, koko maan vastaavan luvun ollessa 31%. Keskiasteen koulutuksen saaneita (% 15 vuotta täyttäneistä) oli vuonna 2017 Posiolla 46.8%. Luku on lähellä verrokkikunta ja Itä-Lapin seutukunnan keskiarvoa, Kuusamossa ja Taivalkoskella keskiasteen koulutuksen saaneita (% 15 vuotta täyttäneistä) oli vuonna 2017 yli 50% ja koko maan keskiarvo on 41.2%.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24 vuotiaiden posiolaisten määrä on laskenut merkittävästi vuodesta 2016 vuoteen 2017, ollen 4.5 % vastaavanikäisestä väestöstä vuonna 2017. Vertailukuntien ja -alueiden vastaavia lukuja tarkastelemassa voidaan havaita, että ainoastaan Sallan vastaava luku (2.1 %) on Posion lukua alhaisempi. Ranualla koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17-24 vuotiaita on suhteellisen paljon, vuonna 2017 jopa 14.3 % vastaavanikäisestä väestöstä. Koko maan keskiarvo on 8.1 %.

ELINVOIMA

Posion kunnan työttömyysluvut ovat olleet viime vuosina laskusuunnassa. Kehitys on samansuuntainen kuin Lapissa yleisemminkin: työttömyys on vähentynyt edellisinä vuosina. Posiolla oli joulukuussa 2018 198 työtöntä työnhakijaa ja työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14.7%. Vuonna 2017 työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18.8%. Posion työttömyysluvut ovat verrattain korkeat. Verrokkikunnista ja -alueista ainoastaan Sallassa oli vuonna 2018 korkeampi työttömyysprosentti (14.9%).

Avoimien työpaikkojen määrä oli joulukuussa 2018 18 kpl, kun vuotta aikaisemmin avoimia työpaikkoja oli puolestaan 7 kpl. Työllisten osuus väestöstä oli vuonna 2017 30.9 % joka on hieman enemmän kuin edellisenä vuonna (30.1 %). Työllisten osuus on verrokkikuntiin ja -alueisiin verrattuna matala: Ranualla työllisten osuus oli vuonna 2017 31.8 % ja Kuusamossa 38 %. Koko maan vastaava luku oli vuonna 2017 42.2 %.

Yksi kunnan sisäisiä tuloeroja kuvaava indikaattori on gini- kerroin. Mitä suuremman arvon gini-kerroin saa, sitä epätasaisemmin tulot ovat jakaantuneet. Posion kunnan gini-kerroin oli vuonna 2017 22.8 ja gini-kerroin on noussut hieman edellisestä vuodesta (vuonna 2016 22.3). Posion gini-kerroin on korkeampi kuin verrokkikunnissa, lukuunottamatta Ranuaa, jossa gini-kerroin oli vuonna 2017 23.9. Vastaavankokoisten kuntien keskiarvo oli vuonna 2017 Posion lukua korkeampi: 24 ja koko maan keskiarvon ollessa vuonna 2017 27.7.

Posion kunnan pienituloisuusaste on korkea, vuonna 2017 pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus kaikista kunnassa asuvista henkilöistä oli 19.3%. Koko maan yleinen

pienituloisuusaste oli 12.8% ja esimerkiksi Kuusamossa vastaava luku oli 13.7%. Pienituloisuusaste on noussut Posiolla viime vuosien aikana. Lasten pienituloisuusaste mitataan indikaattorilla, joka ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaitten henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä. Lasten pienituloisuusaste on Posiolla vertailukuntiin ja -alueisiin nähden korkea (23.5 %), joskin Ranuan kunnassa pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaiden henkilöisen osuus kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista oli vielä korkeampi (24.6 %) vuonna 2017. Lasten pienituloisuusaste koko maassa on 11.8 % ja Itä-Lapin seutukunnassa 16.5 %. Lasten pienituloisuusaste on noussut Posiolla merkittävästi vuodesta 2016 vuoteen 2017 (yli 6 prosenttiyksikköä).

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita 25-64 vuotiaita oli Posiolla vuonna 2018 1.3 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Luku on noussut hienoisesti vuodesta 2017, mutta laskenut vuodesta 2016, jolloin toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita 25-64 vuotiaita oli 1.6 % vastaavanikäisestä väestöstä. Luku on Itä-Lapin seutukunnan keskiarvoa. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 18 - 24-vuotiaiden tuoreimmat saatavilla olevat tilastot ovat vuodelta 2016, jolloin Posiolla oli kyseiseen ikäryhmään kuuluvia, pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneita nuoria 4.5 % (prosenttiosuus vastaavanikäisestä väestöstä). Luku on korkeampi kuin vertailukunnissa ja -alueilla. Esimerkiksi Kuusamon vastaava luku oli vuonna 2016 1.6 % ja Ranualla 2.1 %.

HYVINVOINTIIN JA ELINVOIMAAN LIITTYVÄ KEHITTÄMISTYÖ POSIOLLA

Posiolla hyvinvointityötä koordinoi poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti erilaisten hyvinvointiin liittyvien asioiden tiimoilta. Hyvinvointityöryhmässä on mukana eri hallinnonalojen vastuhenkilöiden lisäksi luottamushenkilöiden, järjestöjen, seurakunnan ja poliisin edustajat. Hyvinvointityöryhmän työskentely on osaltaan vahvistanut käsitystä siitä, että kuntalaisten hyvinvointi on eri toimialojen yhteinen asia ja hyvinvoinnin vahvistamiseen voidaan vaikuttaa eri toimialojen työn kautta. Hyvinvointityössä on edetty perinteisen sosiaali- ja terveystalouden kehittämiseen keskittymisestä laajaan monialaiseen hyvinvointityöhön. Hyvinvoinnin ymmärretään kunnassa kytkeytyvän vahvasti myös elinvoimaisuuden vahvistamiseen.

Posion kunnassa tehdään hyvinvoinnin ja elinvoiman vahvistamiseen liittyvää kehittämistyötä myös hankkeiden muodossa. Hankkeissa on mukana eri sektorien toimijoita, ja yhteistyötä tehdään myös muiden kuntien kanssa. Kunta-järjestö -yhteistyötä on kehitetty muun muassa Arjen turva-hankkeissa, joista viimeinen ”Maaseudun arjen palveluverkosto -hanke” (Lapin liitto hallinnoi) päättyi vuonna 2018.

Posio on mukana vuonna 2019 käynnistyneessä Itä-Lapin kuntien yhteisessä High five-hankkeessa (Itä-Lapin kuntayhtymä hallinnoi). Hankkeen tavoitteena on heikoimmassa asemassa olevien itälappilaisten hyvinvoinnin edistäminen, seutukunnallisten hyvinvointirakenteiden kehittäminen sekä hyvinvointityön tunnettavuuden lisääminen.

Posion kunta on sitoutunut Nuorten Ystävät ry:n hallinnoimaan asiakastyöhön liittyvään VALPAS2 –hankeeseen, edellyttäen että hanke saa rahoituksen ja hankkeen ajaksi kuntaan rekrytoidaan yksi työntekijä. Hankkeen kohderyhmänä ovat työ ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet 15-40 –vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset, joiden elämää vaikeuttaa mm. päihde- ja mielenterveysongelmat, rikostaustat, erilaiset sosiaaliset ongelmat kuten yksinäisyys, tukiverkoston vähäisyys sekä oppimisvaikeudet ja keskeytyneet opinnot. Sotkanetin tilastojen valossa Posiolla on vertailukuntiin

nähdessä paljon työikäisiä mielenterveysongelmaisia ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevia työikäisiä. Hankkeen tavoitteena on saada kuntaan kehittämisosaamista päihde- ja mielenterveysongelmaisten palveluihin ja luoda uusia toimintamalleja, erityisesti 15-40 vuotiaiden ikäryhmälle. Hankkeen myötä mahdollistetaan myös kuntouttavan työtoiminnan sisältöjen kehittäminen ko. ikäryhmän osalta.

Maaseudun sivistysliitto (MSL) on ollut Posion kunnan asiantuntijayhteistyökumppania vuosina 2018-2019 kuntouttavan työtoiminnan toimintamallin ja sisältöjen kehittämisessä ja taajaman kyläkuvan kehittämisessä. MSL:n yhteisökehittämisen menetelmiä (kumppanuuspöytä, paikan adoptio) hyödyntäen mahdollistettiin kuntalaisten, paikallisten järjestöjen ja työnantajien osallisuus kehittämistyössä. Vuoden 2018 aikana rakennettiin entisen apteekin tiloihin Hyvän mielen paikka kuntouttavan työtoiminnan ja järjestö- ja yhdistystoiminnan toimitiloiksi sekä kehitettiin kuntouttavan työtoiminnan sisältöjä. Keväällä 2019 toteutettiin keramiikkatyöpajatalokoot yhdessä kuntalaisten, paikallisten järjestöjen, yrittäjien, kuntouttavan työtoiminnan, Posion kunnan ja Maaseudun Sivistysliiton kesken. Talkoiden tuloksena valmistui keraamisia linnunpönttöjä, roska- ja kukka-astioita. Nämä kyläkuvan ilmettä kohentavat teokset asetetaan taajama-alueelle alkukesästä 2020.

Elinvoiman vahvistamisen yhtenä keskeisenä haasteena on Posiolla osaavan työvoiman saaminen yrityksiin. Useilla posiolaisilla yrityksillä on rekrytointivaikeuksia. Posio on mukana mm. 2018 alkaneessa Lapin maakunnan kasvupalvelupilotissa yhtenä viidestä pilottikunnasta (muut ovat Rovaniemi, Kemijärvi, Keminmaa ja Pello). Elinvoimaisuuden kehittämiseen liittyy myös matkailun, alkutuotannon (jalostusasteen nostaminen ym.) sekä mekaanisen puunjalostusteollisuuden selvitys- ja kehityshankkeet, joilla pyritään luomaan uusia työpaikkoja tai korvaamaan menetettyjä.

Elinvoimaisuuden vahvistamiseen liittyvää kehittämistyötä tehdään myös oppilaitosorganisaatioiden kanssa (Redu ja Lapin AMK), joiden kanssa on järjestetty aikuisille tarkoitettua lyhytkestoista täydennyskoulutusta. Lisäksi on suunniteltu TE-palveluiden kanssa erilaisten ammatillisten työvoimakoulutusten toteuttamista Posiolla. Posion kunta on myös toteuttanut työhyvinvoinnin johtamisen kehittämishankkeen yhteistyössä Lapin yliopiston kanssa.

2.1.2 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

LAPSET JA LAPSIPERHEET

PALVELUT

Lasten määrä on vähenemässä Posiolla. Toisaalta muualta muuttaa lapsiperheitä kuntaan. Se taas vaikuttaa siihen, että päivähoidossa lasten määrä vaihtelee. Päivähoidossa olleiden 3-5 -vuotiaiden osuus vastaavikäisestä väestöstä oli vuonna 2018 Posiolla 72.2 %. Osuus on kasvanut vuodesta 2017 yli 29 prosenttiyksikköä. Posion osuus on verrokkikuntiin nähden keskitasoa, koko maan keskiarvon ollessa 70.5 %.

Varhaiskasvatusta tarjotaan 54-paikkaisessa päiväkodissa, jossa on kolme lapsiryhmää. Päiväkodissa järjestetään tarpeen mukaan myös ympärivuorokautista vuoroa. Esiopetus järjestetään Posion peruskoululla lukuun ottamatta pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia, joiden ensimmäinen esiopetusvuosi järjestetään Posion päiväkodilla. Maksutonta

esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään Posion peruskoululla esikoululaisten aamu- ja iltapäivätoimintana.

Esikoulun aloitti syksyllä 2019 25 lasta. Ilt- ja aamupäiväkerho toiminnassa on myös paljon pieniä koululaisia, joka on tarkoittanut niin päiväkodilla kuin koululla lisähenkilökunnan resurssointia. Yhteistyö koulun, sosiaalityön ja vapaa-aikatoimen kanssa on ollut tiivistä myös päivähoiton lasten osalta. Tulevaisuudessa kehitettävä asia on pienten koululaisten, 1-2 luokkalaisten kesäajan hoidon järjestäminen ja heille vuorohoidon järjestäminen. Päivähoidon henkilökuntaa on siirtymässä tulevina vuosina eläkkeelle, jolloin tarvitaan uutta osaavaa ja koulutettua työvoimaa.

Posiolla toimii yksi yhtenäinen **peruskoulu**, jossa opiskelevat luokat 0-6. Samassa kiinteistössä toimii Posion lukio. Peruskoulussa on yleisopetuksen ryhmien lisäksi alakoulun ja yläkoulun pienryhmät sekä JOPO -luokka eli joustavan perusopetuksen ryhmä, jossa opetusta voidaan antaa 7.-9. vuosiluokkien oppilaille joustavasti erilaisia toiminnallisia menetelmiä ja työpaikkaopiskelua hyödyntäen. JOPO -luokka on vakiinnutettu koulun toimintaan liittyväksi. Posion lukio on keramiikka- ja liikuntapainotteinen. Lukuvuoden 2019-2020 alusta alkaen lukiossa on opiskellut myös venäläisiä nuoria.

Posion **kansalaisopisto** järjestää lapsille ja nuorille suunnattuja kursseja ympäri vuoden. Kansalaisopiston tarjoamat kurssit ovat pääsääntöisesti liikuntapainotteisia, mutta tarjonnasta löytyy myös musiikinopetusta sekä näyttämötaidetta. Koillisopistojen yhteistyönä nuorille on järjestetty verkkokursseja (mm. 3D-pelikrafiikka). Kurssien suunnittelussa on huomioitu lasten ja nuorten omat toiveet. Kansalaisopisto on mukana myös lapsiperheille suunnatuissa tapahtumissa yhdessä sisäisten ja ulkoisten sidosryhmien kanssa.

Posion **kirjasto** tekee tiivistä yhteistyötä päiväkodin ja koulun kanssa. Alle kouluikäisille on tarjolla satutunteja ja monenlaisia tapahtumia. Lapsiperheet otetaan huomioon aineistohankinnassa ja tilojen kalustamisessa. Päiväkotiryhmät käyttävät kirjastoa aktiivisesti. Kirjastokäynnit ja kirjastonkäytönopetus eri luokka-asteille ovat mukana koulun opetussuunnitelmassa. Kirjaston tiloissa on mahdollisuus viettää vapaa-aikaa, opiskella sekä käyttää tietokonetta ja tulostinta. Koululaisia ja erityisesti kuljetusoppilaita palvelee pieni koulukirjasto, jossa on lähinnä kirja-aineistoa eri ikäisille, oheislukemistoja ja lukiolaisten kurssikirjasto.

Posion kunnan **kulttuuritoimi** järjestää tapahtumia kaikenikäisille sekä vuosittain useita musiikki- ja teatteriesityksiä lapsille ja nuorille. Syksyllä 2019 käynnistyy Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama Itä-Lapin lasten kulttuurihanke, jonka tavoitteena on edistää päiväkotij- ja kouluikäisten mahdollisuuksia harrastaa erilaisia taidemuotoja ammattilaisten ohjaamissa kerhoissa.

Kunnan **nuorisotoimen** tavoitteena on järjestää kaikille lapsille mahdollisuus harrastukseen koulupäivän ohella. Nuorisotoimi järjestää ja tekee yhteistyötä järjestöjen kanssa kerhotoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Nuorisotoimi tekee yhteistyötä kulttuuritoimen ja kirjaston sekä koulun kanssa tapahtumien suunnittelussa ja nuorten kuulemisessa. Nuorisotoimen tehtävänä on organisoida myös nuorisovaltuuston toimintaa.

Posion **seurakunta** tarjoaa lapsille, nuorille ja perheille monenlaista toimintaa. Päiväkerhoja on 3-6 -vuotiaille lapsille. Perhekerhoja järjestetään viikoittain. Kouluikäisille lapsille on kerhoja ja koulujen loma-aikoina myös retkiä ja leirejä. Rippikoulut järjestetään vuosittain ja rippikoulun jälkeiseen

nuorisotyöhön kuuluvat retket ja isokoulutus. Seurakunta tarjoaa myös tukea ja apua perheille, joilla on taloudellisia vaikeuksia tai jotka tarvitsevat keskusteluapua. Tietoa seurakunnan toiminnasta ja työntekijöiden yhteystiedot löytyvät www.posionseurakunta.fi –sivuilta.

Toimintaympäristöpalvelut huolehtii kunnan infrastruktuurista kuten kunnan omistamista 26 kiinteistöstä esim. lasten päiväkodin ja koulukeskuksen kiinteistöistä, kunnan asemakaavakaduista sekä puistoista ja muista yleisistä alueista. Toimintaympäristöpalvelut hoitavat mm. latuja, veneilyreittejä ja ulkoilureittejä sekä esimerkiksi päiväkodin ja koulukeskuksen leikkitelineiden kunnossapidon. Tarvetta olisi tulevaisuudessa koulukeskuksen -Kotivaaran hiihtomaan-hiihtoalueen paremmalle hyödyntämiselle aluetta kehittämällä, lasten ja nuorten skeittiparkille tai liikuntapuistolle sekä Posion kunnan retkeilyreittien opastuksen uusimiselle.

Posio on aktiivisesti mukana **lapsiperhepalveluiden kehittämistyössä** ja muun muassa maakunnallisesti koordinoituna Lape-työskentelyssä. Paikallisen Lape -työryhmän johdolla kehitetään perhekeskustoimintamallia. Perhekeskustoimintamalli on lähipalvelujen kokonaisuus, joka sisältää lapsille, nuorille ja perheille suunnatut hyvinvointia ja terveyttä sekä kasvua ja kehitystä edistävät sekä varhaisen tuen ja hoidon palvelut. Toimintamallin tarkoitus on verkostoida nykyiset hajanaiset lasten ja perheiden palvelut ja sovittaa ne yhteen lapsi- ja perhelähtöisesti siten, että jokainen lapsi ja perhe saa tarvitsemansa tuen ja avun. Tavoitteena on, että Posiolla lasten ja perheiden parissa työskentelevillä toimijoilla on yhteneväiset toimintaperiaatteet ja toimintamalli, ja yhteistyötä tehdään tiiviisti lasten ja perheiden hyväksi varhaisessa vaiheessa moniammatillista verkostoa hyödyntäen. Toimintamallilla varmistetaan sivistys- ja sote palveluiden saumaton yhteistyö. Tavoitteena on luoda *sähköinen perhekeskus* Posion kunnan [www-](http://www.posionseurakunta.fi) sivuille, josta on helposti löydettävissä lasten- ja perheiden palvelut, yhteystiedot eri toimijoille, sähköiset yhteydenotto-kanavat ja –lomakkeet.

Posiolla on kehitetty **palveluneuvontaa**, jolla helpotetaan kuntalaisten asiointia ja palveluihin ohjautumista. Palveluneuvontaa tuottavat yhteistyössä Posion kunnan viranhaltijat, Coronarian ja Nuorten ystävien sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät. Palveluneuvojaan on kuntalaisen mahdollista ottaa yhteyttä puhelimitse sekä Virtu-palvelun sähköisen huolilomakkeen kautta.

Lastensuojelun lähtökohtana on lapsen oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lapsiperheiden sosiaalipalveluiden ja lastensuojelun tavoitteena on turvata nämä oikeudet vaikuttamalla yleisiin kasvuolosuhteisiin, tukemalla vanhempia lasten kasvatuksessa (ennaltaehkäisevä näkökulma) sekä tekemällä perhe- ja yksilökohtaista työtä. Lapsiperheiden sosiaalipalvelut ja lastensuojelu sekä niihin sisältyvä palveluohjaus sisältävät välitöntä asiakastyötä, verkostotyötä sekä palvelujen yhteensovittamista ja koordinoimista. Lähtökohtana ovat lapsen, perheen yksilölliset tarpeet, haavoittuvuuden ja kehityksellisten riskien tunnistaminen, lapsen ja perheen vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen monialaisessa yhteistyössä. Lapsen ja perheen hyvinvointia, kuntoutumista, kasvua ja kehitystä tuetaan monialaisesti lapsen kaikkien eri kehitysympäristöjen näkökulmasta: koti, koulu, varhaiskasvatus, harrastukset/vapaa-aika.

INDIKAATTORITietoA

8. ja 9. luokkalaiset nuoret vastaavat Kouluterveyskyselyyn joka toinen vuosi. Posiolaisilla nuorilla on Kouluterveyskyselyn mukaan hyvin ystäviä, joiden kanssa he voivat puhua luottamuksellisista asioista. Kuitenkin 15.6 % nuorista koki vuonna 2017, ettei heillä ollut yhtään ystävää. Edellisessä

kyselyssä (vuonna 2013) vastaava luku oli 8.6 %, joten muutos on merkittävä. Luku on korkea myös verrattuna muihin kuntiin: Ranualla 5.1 % koki, että heillä ei ole yhtään ystävää, vastaavan luvun ollessa Taivalkoskella 8 %. Vertailukunnista Sallassa luku on vielä Posiota korkeampi: 17.2% sallalaisista 8. ja 9. luokkalaisista koki, että heillä ei ole yhtään ystävää.

Kouluterveyskyselyn mukaan posiolaisista 8. ja 9. luokan oppilaista 20 % oli ylipainoa vuonna 2017. Asiaa on tarkasteltu edellisen kerran vuonna 2013, jolloin luku oli Posiolla huomattavasti matalampi: 12.5 % kyseisen ikäluokan oppilaista. Vuonna 2010 luku oli sen sijaan 23.2 %, eli huomattavasti korkeampi kuin vuonna 2017. Luku näyttää siten vaihtelevan runsaasti. Vuoden 2017 ylipainoisten osuus on vertailukuntiin- ja alueisiin verrattuna keskitasoa: Itä-Lapin keskiarvo on 17.5 %. Ranualla ja Sallassa ylipainoisten 8. ja 9. luokkalaisten osuudet olivat merkittävästi Posiota korkeampia, kun taas Kuusamossa luku on matalampi ja Taivalkoskella hieman Posiota korkeampi.

Kouluterveyskyselyn mukaan hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 tunnin viikossa harrastavien osuus 8. ja 9. luokan oppilaista oli vuonna 2017 24.4 prosenttia. Luku on laskenut merkittävästi vuodesta 2010 (50.6 %) ja myös vuodesta 2013 (26.8%). Kehitys on myönteinen, sillä liikuntasuosituksen mukaan 13-18 -vuotiaiden tulisi liikkua 1-1.5 tuntia päivässä. Hyvin vähän liikkuvien 8. ja 9. luokkalaisten osuus on siten Posiolla merkittävästi laskenut. Vertailukuntiin- ja alueisiin verrattuna luku on keskitasoa: Taivalkoskella ja Sallassa vähän liikkuvien osuudet ovat Posiota suuremmat ja Kuusamossa ja Ranualla pienemmät. Posion luku on lähellä maan keskiarvoa (23.7 % vuonna 2017).

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, 8. ja 9. luokkaiasten osuus oli Posiolla vuonna 2017 11.1 %. Luku on kasvanut muutaman prosenttiyksikön vuodesta 2013, mutta laskenut merkittävästi vuodesta 2010. Vuoden 2017 prosenttiosuus on naapurikuntia korkeampi, mutta Sallassa luku on reilun prosenttiyksikön Posiota korkeampi.

Kodin ulkopuolelle sijoitettuja 0-17 -vuotiaita oli Posiolla vuonna 2018 3.1 % vastaavanikäisestä väestöstä. Prosenttiosuus on laskenut edellisestä vuodesta yhdellä prosenttiyksiköllä ja on lähellä vuoden 2016 prosenttiosuutta (3.3%). Sallaa lukuunottamatta osuus on korkeampi kuin vertailukunnissa- ja alueilla.

Posiolaisia perheitä oli lastensuojelun tehostetussa perhetyössä vuonna 2017 2.7% kaikista posiolaisista lapsiperheistä. Osuus on korkeampi kuin verrokkikunnissa- ja alueilla, lukuunottamatta Ranuaa, jossa perheitä oli lastensuojelun tehostetussa perhetyössä vuonna 2017 6 %. Tehostetussa perhetyössä olleiden perheiden osuus on laskenut Posiolla vuodesta 2015 vuoteen 2017 2.7 prosenttiyksikköä.

Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä oli 0-17 -vuotiaista posiolaisista 3.4 % (vastaavanikäisestä väestöstä) vuonna 2018. Osuus on laskenut merkittävästi vuodesta 2017 (8.7 %) ja myös vuoteen 2016 verrattuna hieman vajaa kaksi prosenttiyksikköä. Posion suhteellinen osuus lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevien osalta on vertailukuntiin ja -alueisiin nähden matala, tosin Kuusamossa vastaava luku oli vain 1.8 %.

Lapsiperheitä, joissa on vähintään yksi alle 18-vuotias, asui ahtaasti Posiolla 32.3 % vuoden 2018 tilastojen mukaan. Osuus on noussut viime vuosina hieman, mutta ollut pidemmällä aikavälillä laskussa. Koko maassa ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia oli vuonna 2018 29.5 prosenttia ja Itä-Lapin

seutukunnan vastaava luku oli kyseisenä vuonna 30.2 %. Toimeentulotukea sai vuonna 2018 13.2 % posiolaisista lapsiperheistä. Osuus laski hieman vuodesta 2017 (14.4 %) mutta on noussut lähes kahdella prosenttiyksiköllä vuodesta 2016. Toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä on Posiolla suhteellisen paljon verrattuna vertailukuntiin ja -alueisiin: vain Sallassa osuus on korkeampi.

Lastenneuvolakäyntien suhteellinen osuus on Posiolla verrokkikuntiin ja -alueisiin nähden keskitasoa. Vuonna 2018 neuvolakäyntejä oli 2886 per 1000 0-7 vuotiasta lasta kohden. Neuvolakäyntien suhteellinen osuus on kasvanut Posiolla vuodesta 2016. Tämä kuvaa sitä, että Posiolaiset vanhemmat käyttävät neuvolapalveluita hyvin, palvelut ovat laadukkaita. Valtakunnallisesti sekä maakunnallisesti ennaltaehkäiseviin lasten ja nuorten palveluihin on kiinnitetty enemmän huomiota muun muassa neuvolahenkilöstön koulutuksien muodossa.

KUNTALAISTEN KOKEMUSTIETOA

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia käsiteltiin kuntaisillassa kesäkuussa 2019, jossa oli mukana kuntalaisten lisäksi yhdistysten edustajia, viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä. Hyvinvoinnin vahvuuksiksi tunnistettiin mm. turvallinen elinympäristö, harrastusmahdollisuudet, aktiiviset nuoret, nuorisotila, kirjasto, elokuva- ja teatteritoiminta, kansalaisopisto sekä toimivat peruspalvelut. Huolenaiheiksi lasten, nuorten ja lapsiperheiden osalta tunnistettiin mm. ammatillisen koulutuksen puute, erityislasten ja heidän perheidensä tuki, lasten ja nuorten määrän vaikutukset harrastustoimintaan, älylaitteiden käyttö ja liikunnan määrän väheneminen, vanhempien läsnäolon puute sekä työttömyyden periytyminen.

Lapsille ja nuorille järjestettiin myös syyskuussa 2019 koululla työpajat, joihin osallistuivat kaikki luokkatasot, eli 1-9 luokkalaiset sekä luokiolaiset. Yhteensä päivän aikana työpajoissa kävin noin 150 osallistujaa. Lapset ja nuoret keskustelivat ja ideoivat työpajoissa aktiivisesti. Esille nousi hyvin laajasti erilaisia erilaisia hyvinvointiin liittyviä asioita. Posio sai kiitosta lapsilta muun muassa puhtaasta luonnosta, turvallisuudesta ja hyvästä koulusta. Palvelut ja harrastusmahdollisuudet jakoivat lasten ja nuorten mielipiteitä, osan mielestä niitä oli riittävästi ja osan mielestä ei. Päivän aikana tuli esille useita toteuttamiskelpoisia ideoita lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, joista esimerkkeinä scootti-/skeittiparkki, erilaiset kerhot, moposuorat, ulkojääät, rauhallisemmat tilat lukiolaisille sekä kouluruokaan liittyvät parannusehdotukset. Lasten ja nuorten päivässä esille tulleita asioita lähdettiin viemään eteenpäin syksyllä 2019.

2.1.3 Nuoret ja nuoret aikuiset

PALVELUT

Posio on muuttotappiokunta, missä väestö vanhenee, kun nuoret muuttavat jatkokoulutuksen perässä pois. Posiolaiset nuoret hakeutuvat ja pääsevät jatkokoulutukseen erittäin hyvin. Osa nuorista kuitenkin jättää koulutuksen kesken tai ei saavu opiskelemaan ollenkaan. **Etsivä nuorisotyöntekijä** avustaa syrjäytymisvaarassa olevia nuoria esimerkiksi uuden opiskelupaikan, työharjoittelupaikan tai vaikkapa asunnon saamisessa.

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka kohderyhmä on alle 29-vuotiaat. Etsivätyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. Etsivätyö tarjoaa luottamuksellisen ja turvallisen aikuiskontaktin. Etsivä nuorisotyö pyrkii toimimaan ennalta ehkäisevästi ja tukemaan nuorta tämän elämässä, oli sitten kyse mielekkään harrastuksen

löytämisestä tai koulun kesken jäämisestä. Etsivä pyrkii toimimaan matalalla kynnyksellä ja reagoimaan nopeasti yllättäviin tilanteisiin.

Kunnalla on ostopalvelusopimus Posion 4H -yhdistyksen kanssa (vuodesta 2015) ja yhdistys tuottaa nuorisotoimintaa Apajan nuorisotilalla. **Kirjasto, kulttuuritoimi, sosiaalityö, vapaa-aikatoimi ja nuorisotoimi** järjestävät yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tapahtumia erikäisille lapsille ja nuorille. Posion kunnan nuorisotila Apaja on nuorten oma paikka. Matalan kynnyksen tila, jossa voi viettää aikaa ystävien kanssa pelaillen, jutellen ja musiikkia kuunnellen. Se on hyvä paikka myös odottaa harrastusten alkua vaikka läksyjä tehden. Tutut ohjaajat tuovat turvallisuutta, tilatoiminnan joustavuus mahdollistaa sen että nuorten toiveisiin ja ideoihin voidaan reagoida nopeasti. Nuoria kannustetaan kehittämään omia projekteja ja Nuorisotila Apajalla on edustaja nuorisovaltustossa.

INDIKAATTORITieto

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavia 16-24 -vuotiaita posiolaisia nuoria oli vuonna 2017 2 % väestöstä. Luku on suurempi kuin vertailualueilla (lukuunottamatta Ranuan kuntaa, jossa vastaava luku 2.9 %). Koko maan keskiarvo on 1.1 %. Nuorisotyöttömiä (18-24 -vuotiaiden työttömien osuus työvoimasta) oli Posiolla vuonna 2018 15.1 %. Nuorisotyöttömien osuus on ollut viime vuosina laskussa ja vuodesta 2016 laskua on ollut 3.7 prosenttiyksikköä. Nuorisotyöttömyys on Posiolla vertailukuntia ja -alueita korkeampaa, tosin Kuusamossa nuorisotyöttömyys on vielä Posiota korkeampaa. Nuorisotyöttömyyden kehitys noudattelee yleistä työttömyyden kehityssuuntaa, työttömyys on viime vuosina Lapissa laskenut.

Kodin ulkopuolelle sijoitettuja 18-20 vuotiaita oli Posiolla vuonna 2016 5.8 % kaikista vastaavanikäisistä posiolaisista. Osuus on kasvanut vuosista 2013 ja 2015 0.7 prosenttiyksikköä. Osuus on korkea verrokkikuntiin ja -alueisiin nähden. Taivalkosken vastaava luku on tosin vielä korkeampi: 8.6 % vuonna 2016. Saman kokoluokan kuntien keskiarvo on 6.0 %. Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä oli vuonna 2016 7.0% 18-20 -vuotiaista posiolaisista. Luku on laskenut vuodesta 2015 2.9 prosenttiyksiköllä, mutta on lähes samalla tasolla kuin vuonna 2014. Verrokkikuntiin ja -alueisiin verrattuna luku on keskitasoa: Kuusamossa ja Taivalkoskella vastaava luku on korkeampi, mutta Ranualla ja Itä-Lapin seutukunnassa keskimäärin osuus on alhaisempi. Koko maan keskiarvo on 4.7%.

Depressiolääkkeistä korvausta saaneiden 18-24 -vuotiaiden osuus kaikista vastaavanikäisistä posiolaisista oli vuonna 2018 4.2 %. Osuus on noussut vuodesta 2017 1.4 prosenttiyksikköä, mutta laskenut vuodesta 2016 0.3 prosenttia. Posion luku on hieman koko maan ja Itä-Lapin seutukunnan sekä saman kokoluokan kuntien keskiarvoa matalampi.

2.1.4 Työikäiset

PALVELUT

Posiolla on **terveyskeskus**, jossa palveluiden saavutettavuus on hyvä. Terveyskeskuksen palveluista työikäisille keskeisimmät ovat etenkin lääkärin ja hoitajien vastaanotot, hammashuollon palvelut, diabeteshoitajan palvelut, päihde- ja mielenterveyshoito sekä työterveyshuollon toiminta. Terveystieteiden tutkimuskeskus tarjoaa työikäisille lain asetusten mukaiset mammografia- ja kohdunkaulansyövän seulonnat. Työttömille terveystarkastuksia tekee heille nimetty oma terveydenhoitaja.

Terveyskeskuksesta saa myös kiireellistä hoitoa virka-aikana, mutta virka-ajan ulkopuolella äkillisesti ja vakavasti sairastuneet potilaat hoidetaan Lapin Keskussairaalan yhteispäivystyksessä. Sairaalapalvelut toteutetaan vuodeosastolla potilaan hoidon sitä tarvitessa. Erikoissairaanhoido toteutetaan Lapin Keskussairaalassa.

Kansalaisopisto on merkittävä työikäisten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitäjä. Opisto tarjoaa monipuolisesti työikäisten toiveiden mukaisia opinto- ja toimintakursseja. Kansalaisopiston kurssitarjonta on suunniteltu siten, että osa kursseista on järjestetty iltaisin ja viikonloppuisin sekä osin myös kesäajalle. Työssäkäyvillä on näin paremmat mahdollisuudet osallistua haluamilleen kursseille. Vuorotyötä tekeville on tarjolla vuorotyöläisen passi, joka oikeuttaa heitä osallistumaan vapaavalintaisesti kursseille työvuorot huomioiden. Kursseja järjestetään myös sivukylillä, jottei asuinpaikka vaikuttaisi ihmisten mahdollisuuteen käyttää kansalaisopiston tarjontaa hyväkseen.

Posion **kirjastossa** on vuodesta 2016 alkaen ollut käytössä omatoimiaika, joten palvelut ovat entistä paremmin myös työssäkäyvien saatavilla. Posion kirjasto on osa Lapin kirjastoa. Työn ohella tai päätoimisesti opiskelevat saavat yhteisestä laajasta kokoelmasta kohtuullisen nopeasti tarvitsemaansa aineistoa. Kulttuuritoimen v. 2018 käynnistynyt VirtuaaliPosio-hankkeessa kannustetaan kuntalaisia keräämään paikallista kulttuurihistoriaa verkkoon. Kulttuuritoimi ja liikuntatoimi järjestävät tapahtumia ja retkiä myös työikäisille kuntalaisille. Liikuntatoimi tukee kaikenikäisten kuntalaisten henkistä ja fyysistä hyvinvointia ja terveyttä järjestämällä terveysliikuntaa ja huolehtimalla liikuntasuorituspaikoista. Liikuntapaikoista vastaa toimintaympäristöpalvelut.

Posion kirjasto on tilastojen perusteella paikka, jossa asiakkaat käyvät mielellään lukemassa ja oleskelemissa. Lainatilastoissa vuonna 2018 Posio on ollut häntäpäässä suhteessa vertailukuntiin, mutta tällä hetkellä lainamäärät näyttäisivät olevan nousussa. Omatoimikirjasto ja Lapin kirjaston laaja kokoelma todennäköisesti kasvattavat lainamääriä.

Kuvio 5. Kirjaston lainaukset ja fyysiset käynnit vuonna 2018

Kunta	Kokonaislainaus per asukas 2018	Fyysiset käynnit asukasta kohden vuonna 2018
Posio	11,53	10,51
Kuusamo	15,99	6,88
Taivalkoski	13,42	9,69
Ranua	18,37	7,99
Salla	11,98	6,55
Koko maa	15,43	9,09

Lähde: tilastot.kirjastot.fi

Toimintaympäristöpalvelut on rakentanut ja ylläpitää liikuntapaikkoja sekä pitää huolta kunnan infrastruktuurista niin, että kuntalaiset pääsevät mahdollisimman esteettömästi ja turvallisesti sekä kulkemaan että harrastamaan eri liikuntalajeja. Mahdollistamalla esimerkiksi monipuoliset

harrastusmahdollisuudet ja huolehtimalla kiinteistöistä toimintaympäristöpalvelut ovat tärkeä osa kunnan tekemää asukkaiden terveyttä edistävää työtä.

INDIKAATTORITIE TOA

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25-64 -vuotiaiden posiolaisten osuus oli vuonna 2018 29.1 % vastaavanikäisestä väestöstä. Osuus on noussut merkittävästi kahdesta aikaisemmasta vuodesta (vuodesta 2016 10.9 prosenttiyksikköä). Osuus on myös korkeampi kuin vertailukunnissa ja -alueilla. Työkyvyttömyyseläkettä saaneita 25-64 -vuotiaita oli Posiolla vuonna 2018 15.5 % vastaavanikäisestä väestöstä. Osuus on laskenut hieman vuodesta 2017. Posion työkyvyttömyyseläkettä saaneiden työikäisten osuus on vertailukuntiin ja -alueisiin verrattuna korkea.

Toimeentulotukea saaneita 25-64 -vuotiaita oli vuonna 2018 7.4 % vastaavanikäisestä väestöstä. Luku on laskenut 0.4 prosenttiyksikköä vuodesta 2017 ja on vertailukuntiin ja -alueisiin verrattuna keskitasoa. Koko maan keskiarvo on Posion lukua korkeampi ja Itä-Lapin seutukunnan keskiarvo on lähellä Posion vuoden 2017 prosenttiosuutta.

Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä oli Posiolla vuonna 2018 28.5 prosenttia. Luku on laskenut merkittävästi edellisistä vuosista, vuodesta 2017 yli kymmenellä prosenttiyksiköllä. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä on Posiolla suhteellisen korkea verrattuna vertailukuntiin, mutta matalampi kuin koko maan keskiarvo.

Perusterveydenhuollon avohoidon käyntejä oli 15-49 vuotiailla posiolaisilla vuonna 2018 1957/1000 vastaavanikäistä kohden. Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit sisältävät lääkärikäynnit terveyskeskusten äitiysneuvolassa, lastenneuvolassa, perhesuunnitteluneuvolassa, kouluterveydenhuollossa, opiskelijaterveydenhuollossa, työterveyshuollossa sekä kotisairaanhoidon ja mielenterveyskäynnit ja muut avohoitokäynnit (erilaiset vastaanottokäynnit, terveystarkastus- ja seulontakäynnit sekä käynnit, jotka liittyvät terveydentilan selvittämiseen, esim. lääkärintodistukset). Posion lääkärikäynnit ovat vähentyneet hieman edellisestä vuodesta, mutta käyntejä on huomattavasti enemmän kuin vertailukunnissa ja -alueilla. Koko maan keskiarvo on alle puolet Posion luvusta.

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntejä oli 50-64 -vuotiailla posiolaisilla vuonna 2018 2228/1000 vastaavanikäistä kohden. Luku on laskenut vuodesta 2017, mutta on lähellä vuoden 2016 tasoa. Vertailukuntiin ja -alueisiin verrattuna luku on huomattavan korkea. Lähimpänä Posion lukua on Taivalkoski ja muissa kunnissa luku jää alle 2000. Koko maan keskiarvo on yli puolet alhaisempi kuin Posion luku.

KUNTALAISTEN KOKEMUSTIETOA

Työikäisten posiolaisten koettua hyvinvointia kartoitettiin Marika Kunnarin väitöskirjan pohjalta luodulla kuviolla, jossa tunnistetaan 11 hyvinvoinnin osa-alueita. Kuviossa on esitetty koonti työikäisten koetun hyvinvoinnin vahvuuksista ja haasteista.

Kuvio 6. Työikäisten hyvinvoinnin vahvuuksia ja haasteita Posiolla

VAPAA-AIKA		TALOUDELLINEN TOIMEENTULO		ASUMINEN & ELINYMPÄRISTÖ	
HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ	HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ	HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ
<ul style="list-style-type: none"> • HYVÄT VAPAA-AJAN ALUEET • HYVÄT & EDULLISET HARRASTUSMAHDOLLISUUDET • ULKOILU 	<ul style="list-style-type: none"> • ENEMMÄN VAPAA-AIKAA LIIKUNTA-PAIKKOJENHUOLTO & KUNTO • RYHMÄT PERUUNTUU VÄH. OSALLISTUJEN VUOKSILLE • LIIKUNTARAJOITTEISILLE LIKUNTANEUVONTAA 	<ul style="list-style-type: none"> • TALOUS HYVIN • PALKKA OK • VAKITUIINEN TYÖPAIKKA • RIITTÄVÄ TALOUDELLINEN TURVALLISUUS 		<ul style="list-style-type: none"> • RAUHALLINEN YMPÄRISTÖ ASUA • VIHITYS • OLOSUHTEET KUNNOSSA • BAUHA, LUONTO • VÄLJÄ ASUA, VIHITYSÄT ULKOILUALUEET 	<ul style="list-style-type: none"> • ENEMMÄN VUOKRA-ASUNTOJA • PIENIÄ ASUNTOJA LISÄÄ • ELINYMPÄRISTÖN KUNNOSSAPITO • TIET VOISIVAT OLLA SIVUKYLLILLÄ PAREMMAT • KYLÄKUVAA PITÄISI SAADA SIISTIMMÄKSI & VIHITYSMAKSI • JOUKKOLIKENNE, PYÖRÄITEITÄ
OPISKELU				IHMISSUHTEET, OSALLISUUS & ELÄMÄNMUUTOKSET	
HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ	TYÖIKÄISTEN HYVINVOINNIN VAHUUDET & HAASTEET		HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ
<ul style="list-style-type: none"> • KANSALAI SOPISTON, VERKKO-OPINNOT • LUKIO, ERIKOISLUKIO • TÄYDENNYSKOULUTUSTA ON • KUNTAFOORUMILLA VOISI TIEDOTTAA ENEMMÄN -> 	<ul style="list-style-type: none"> • LYHYTÄ KURSSEJA • LÖYTÄISI AIKAA & VAIHTOEHTOJA OPISKELUUN • AMM. KOULUTUS PUUTTUU • LUKION TURVAAMINEN • ETAOP. MAHDOLLISUUKSIEN KEHITTÄMINEN 			<ul style="list-style-type: none"> • RIITTÄVÄSTI YSTÄVIÄ • PUOLISO ON • KUNNOSSA • YSTÄVÄT, PERHE, TYÖKAVERIT • YDESSÄ TEKEMISEN MEININKI 	<ul style="list-style-type: none"> • YSTÄVIÄ VOISI OLLA ENEMMÄN • NUORILLE TOIVON TOITÄ • VKSINÄISYYS
TYÖ				YHTEISKUNTA, ARVOT & VAIKUTTAMINEN	
HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ			HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ
<ul style="list-style-type: none"> • MIELEKÄS TYÖ • TYÖTÄ ON • VAKITUIINEN TYÖ • VAIHTELEVA TYÖ • RIITTÄVÄSTI HAASTEITA • TYÖN EDUT, LIIKUNTA YM. 	<ul style="list-style-type: none"> • TYÖHYVINVOINTIIN • RIITTÄVÄ UNI, STRESSIN VÄLTÄMINEN • TYÖN ORGANISOINTI • TYÖNKIERTO • PITÄISI SAADA UUSIA TYÖPAIKKOJA 	<ul style="list-style-type: none"> • HUOLEHDITTAAN KOHTUUEDELLA MYÖS "HEIKKOMMISTA" • ÄÄNESTYSPAIKKA HELPOSTI LÖYDETTÄVÄ, MUUTA PALVELUT HYVÄT 	<ul style="list-style-type: none"> • ELÄKEIKÄ EI SAA ENÄÄ NOUSTA • OSALLISTUMISEN LISÄÄMINEN • NEGATIIVISESTÄ KRIITIKISTÄ POSITIIVISEEN • PALAUTTEESEEN • KUULUISI VYRÄSEUDUN TOIVEET 		
MIELIEN HYVINVOINTI & FYYSINEN TERVEYS		ELINTAVAT & TERVEYSKÄYTTÄYTYMINEN		PALVELUT	
HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ	HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ	HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ
<ul style="list-style-type: none"> • ELÄMÄSSÄ KAIKKI HYVIN, HYVÄ FYYSINEN KUNTO • LIIKUNTA-PAIKKUMAT JA TOIMINNOT "SUOMALAINEN TERVEYDENHOITO ERINOMAISTA 	<ul style="list-style-type: none"> • YLIPAINOA, HUONOKUNTO • RIITTÄVÄ UNI, STRESSIN VÄLTÄMINEN • SIVUKYLLILLE LIIKUNTAHARRASTEITA ENEMMÄN 	<ul style="list-style-type: none"> • SUHTEELLISEN TERVEET ELÄMÄNTAVAT • LIIKUNTA RIITTÄVÄSTI, PALJON AKTIIVITEETTIA • TERVEELLISET ELÄMÄNTAVAT, SÄÄNNÖLLINEN LIIKUNTA, VUOROKAUSIRYTMİ 	<ul style="list-style-type: none"> • PITÄISI SYÖDÄ TERVEELLISEMMIN • LIIKUNNAN LISÄÄMINEN • PITKÄ MATKA KODISTA HARRASTUKSIIN • UIMAVUOROJA KAIKILLE • ENEMMÄN AIKAA LEPOON 	<ul style="list-style-type: none"> • PERUSASIAT OK • KUNNAN PERUSPALVELUT KUNNOSSA • SAATAVILLA • TARVITTAVAT PALVELUT LÖYTYY • SOSIAALI- & TERVEYSPALVELUT 	<ul style="list-style-type: none"> • LÄÄKÄRI-PALVELUT PAREMMAKSI (ENEMMÄN ERIKOISLÄÄK.) • TYÖTERVEYSHUOLLON AIKOJA VÄLILLÄ VAIKEA SAADA • KULTTUURI-PALVELUJA • MATKAILIJOIDEN HUOMIOINTI • YRITTÄJYYTEEN KANNUSTAMINEN
TOIMIVA ARKI				MUOKATTU Sanna Salmelan YM. 2018 TEKEMÄSTÄ LOMAKKEESTA. LÄHTENÄ MM. MARIKA KUNNARI 2017, AIKUISVÄESTÖN HYVINVOINTIIN LIITTYVÄT HUOLET JA HYVINVOINNIN HEIKENTÄJÄT	
HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ	HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ		
<ul style="list-style-type: none"> • PIENEN KUNNAN EDUT, KAIKKI TUNTEE TURVALLISUUTTA • KUNNOSSA 	<ul style="list-style-type: none"> • JULKISET EI KULJE • ASIOIDEN TÄRKEYSJÄRJESTYKSEEN LAITAMINEN 				

Lähde: Pohjois-Pohjanmaan maakuntavalmistelu/ Sanna Salmela, lähteenä Marika Kunnari (2017) Aikuisväestön hyvinvointiin liittyvät huolet ja hyvinvoinnin heikentäjät.

Työikäisten hyvinvointia käsiteltiin myös kuntaisillassa kesäkuussa 2019, jossa oli mukana kuntalaisten lisäksi yhdistysten edustajia, viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä. Hyvinvoinnin vahvuuksiksi tunnistettiin mm. yrittäjyyden monipuoliset mahdollisuudet, luonnon laajat virkistysmahdollisuudet, hyvät harrastusmahdollisuudet sekä lähituotanto ja posiolaisten tuotteiden arvostuksen vahvistuminen. Hyvinvointiin liittyvinä haasteina puolestaan nähtiin töiden riittävyys ja haastavuus, palveluiden saatavuus ja laatu, työhyvinvointi ja sairastavuus, sivukylien tyhjentäminen, pätevän ja ammattitaitoisen työvoiman saaminen sekä molempien puolisoiden työllistyminen.

2.1.5 Ikäihmiset

PALVELUT

Ikäihmistien hyvinvoinnin parantamiseksi on panostettu viime vuosina ja vuosikymmeninä Posiolla paljon. Painotus on pikkuhiljaa siirtynyt korjaavasta työstä ennalta ehkäisyyn. Viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana tapahtuneita parannuksia ovat mm. muistihoidajan palvelut sekä muistitiimi, palvelukeskus Valkaman palvelut (kuntouttava päivätoiminta, asunton, ravintola, kuntoallas, kuntosali), kotihoidon palvelut ovat käytettävissä taajama-alueella ympäri vuorokauden, sivukylillä kotihoidon palveluita saa myös iltaisin ja viikonloppuisin, Seniortek-järjestelmä terveyskeskuksen, palvelukeskuksen sekä Valmankodin kiinteistössä tuovat arkeen turvallisuutta sekä asiakkaiden että hoitajien näkökulmasta sisältäen kameravalvonnan yleisissä tiloissa sekä hoitajakutsu- ja liiketunnistinjärjestelmän. Lisäksi järjestelmä on integroitu palohälytysjärjestelmään. Kotona asumisen turvallisuutta lisää turvapuhelinlaitteet.

Ikääntyneen väestön palvelut voidaan jakaa kaikille ikääntyneille tarkoitettuihin erilaisiin liikunta-, kulttuuri- ja muihin vapaa-ajan palveluihin, sekä sellaisiin palveluihin, joihin pääsy vaatii jonkinlaisen palvelutarpeen tai hoidon arvioinnin. Suuri osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista on tällaisia erityispalveluita. Posiolla **sosiaali- ja terveyspalveluja** on tuottanut vuodesta 2016 lähtien Coronaria.

Posion **kansalaisopisto** on merkittävä kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäjä. Ihmisen kokonaiskuntoisuus muodostuu fyysisestä, henkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Kunnallisalan kehittämissäätöön (KAKS) vuonna 2018 teettämän tutkimuksen Hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa – kansalaisopiston hyödyt osallistujille, kaupungille ja alueelle mukaan kansalaisopistottominta tuottaa hyvinvointia ja osaamista opiskelijoilleen sekä säästöä kunnille. Tutkimuksen mukaan kansalaisopistossa suoritettavat kurssit lisäävät opiskelijoiden suvaitsevaisuutta ja opiskeluhalukkuutta ja vahvistavat ystävaverkostoja. Yksilötason hyötyjen lisäksi kansalaisopiston merkitys näkyy myös kuntatasolla. Kansalaisopistoilla on selkeä ja tärkeä rooli kuntallisten hyvinvoinnin, osaamisen ja aktiivisuuden ylläpitäjänä ja kehittäjänä, mikä heijastuu suoraan kuntien ja tulevien sote-ratkaisujen tasolle. Tutkimuksen mukaan kansalaisopiston aikuisopiskelijat käyttävät vähemmän sote-palveluita kuin väestö keskimäärin.

Posion kansalaisopiston opiskelijoista oli vuonna 2018 yli 40 % seniori-ikäisiä. Kansalaisopisto tarjoaa ikäihmisille pääsääntöisesti liikunta-, kädentaito- ja kulttuurikursseja. Ikäihmisten osallistumisaktiivisuus liikuntakursseille on kasvanut vuosi vuodelta siten, että vuonna 2010 liikuntakurssien osuus kansalaisopiston toiminnasta oli n. 27 %, kun vastaava luku oli vuonna 2018 jo 43%. Voitaneenkin todeta, että Posiolla on hyvin kunnostaan huolehtiva ja aktiivinen senioriväestö.

Kirjaston tilat ovat esteettömiä ja kirjasto palvelee kaikkia ikäryhmiä. Yhä useammat asiakkaat ottavat käyttöön kirjaston omatoimitunnukset, jolloin he voivat asioida kirjastossa silloin kun heille itselle on parasta, myös esimerkiksi avustajan saattamana. Asiakkaiden käytössä on kaikkien Lapin kirjastojen kokoelmat maksutta. Posion kirjastoon hankitaan aineistoa kuntalaisten tarpeiden mukaan. Perinteisten kirjojen lisäksi saatavilla on äänikirjoja, selkokirjoja ja isotekstisiä kirjoja. Lukemisesteiset voivat lisäksi halutessaan liittyä Celia-kirjaston asiakkaiksi. Kirjasto antaa aineistoa siirtolainaan kuntouttavalle päivätoiminnalle, joten myös palvelukeskuksessa asuvat pääsevät osallisiksi kirjaston tarjonnasta.

Kirjaston tietokoneet ja avoin internet-yhteys ovat maksutta kaikkien käytössä. Kirjastossa voi ottaa kopioita ja tulosteita pientä maksua vastaan. Posion Virtu-palvelupiste sijaitsee kirjastossa. Virtu-huonetta voi varata omaan käyttöön, samoin kuin kaikkia muita kirjaston tiloja voi varata kokousten, tilaisuuksien tai näyttelyiden pitämiseen maksutta. Kirjastossa järjestettäviin tapahtumiin ovat kaikki tervetulleita ja niihin on vapaa pääsy.

Kulttuuritarjonnassa otetaan huomioon eri ikäryhmien kiinnostuksen kohteet. **Kulttuuritoimi** vie vuosittain useita teatteri-, musiikki-, runo- ym. tapahtumia palvelukeskukseen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. VirtuaaliPosio-hankkeessa luodaan mahdollisuuksia eri ikäisten kuntalaisten osallisuudelle, palvelukeskuksen asukkaat mukaan lukien. Ikääntyvät alkavat olla myös keskeisessä asemassa, kun tuotetaan sisältöä paikallisiin tilaisuuksiin, kuten veteraani- ja itsenäisyyspäivän juhliin. Kunnan kulttuuriavustuksia myönnetään eri järjestöille, mm. eläkeläisyhdistykselle,

tapahtumien ja toiminnan järjestämiseen. Lisäksi kulttuuritoimi ylläpitää Valkaman pihapiirissä sijaitsevan esteettömän Runopolun sisältöä.

Toimintaympäristöpalvelut antavat neuvontaa ja asiantuntijapalveluja muutokorjauksista ikäihmisten asuntoihin, jotta heillä olisi mahdollisuus asua kotona pidempään. Myös esimerkiksi katujen ja rakennusten suunnittelulla, piha-alueiden valaistuksella sekä talvella katujen ja teiden kunnossapidolla mm. hiekoittamisella ja auraamisella lisätään terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Kunta osallistuu yksityistienpitoon avustamalla tienpitoa pitäen haja-asutus alueiden kylät ja ikäihmisten talot mahdollisuuksien mukaan asuttuna mahdollisimman pitkään

INDIKAATTORITIE TOA

Säännöllisen kotihoidon piirissä oli vuonna 2018 75 vuotta täyttäneistä posiolaisista 20.1 %. Luku on laskenut vuodesta 2017 2.3 prosenttiyksiköllä, mutta on lähes vuoden 2016 tasolla. Säännöllisen kotihoidon piirissä olevia 75 vuotta täyttäneitä posiolaisia on vertailukuntiin ja -alueisiin nähden runsaasti. Koko maan keskiarvo oli vuonna 2017 11 %.

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneistä posiolaisia oli vuonna 2018 9.3 % vastaavanikäisestä väestöstä. Omaishoidettavien osuus on kasvanut merkittävästi Posiolla vuodesta 2017, jolloin hoidettavia oli 5.8 prosenttia. Omaishoidettavia on Posiolla vertailukuntiin ja -alueisiin verrattuna suhteellisen paljon, vain Taivalkoskella hoidettavien osuus on Posiota korkeampi. Koko maan vastaava luku on alle 4.9 % ja Itä-Lapin seutukunnan keskiarvo on 7.3 %.

Yksinasuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä oli vuonna 2018 Posiolla 39.8 %. Osuus on vertailukuntiin nähden keskitasoa, koko maan keskiarvon ollessa noin 7 prosenttiyksikköä korkeampi.

Täyttä kansaneläkettä saaneiden osuus kaikista 65 vuotta täyttäneistä oli vuonna 2018 Posiolla 3.0 %. Osuus on laskenut hieman edellisestä vuodesta (0.3 prosenttiyksikköä). Posiolla täyttä kansaneläkettä saaneiden 65 vuotta täyttäneiden osuus on vertailukuntia ja -alueita sekä koko Suomen keskiarvoa korkeampi.

Eryiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja, 65 vuotta täyttäneitä oli Posiolla vuonna 2018 3.2 % vastaavanikäisestä väestöstä. Luku on vertailukuntiin ja -alueisiin nähden keskitasoa. Luku on pysynyt samana edelliseen vuoteen verrattuna ja noussut 0.2 prosenttiyksiköllä vuodesta 2016.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitojaksoja 65 vuotta täyttäneillä/ 10 000 vastaavanikäistä oli Posiolla vuonna 2017 389.6 . Sallassa ja Taivalkoskella hoitojaksoja on suhteellisesti enemmän ja Kuusamossa ja Ranualla vähemmän. Koko maan keskiarvo on 334.5. Hoitojaksot ovat lisääntyneet Posiolla edellisestä vuodesta, jolloin vastaava luku oli 313.4.

Lonkkamurtuma oli 0.8% 65 vuotta täyttäneistä posiolaisista vuonna 2018. Osuus on noussut hieman vuodesta 2017 ja on vertailukuntiin ja -alueisiin nähden keskitasoa. Posion luku on lähellä koko maan keskiarvoa.

KUNTALAISTEN KOKEMUSTIETOA

Ikäihmisten koettua hyvinvointia kartoitettiin Marika Kunnarin väitöskirjan pohjalta luodulla kuviolla, jossa tunnistetaan 11 hyvinvoinnin osa-aluetta. Kuviossa 7. on esitetty koonti ikäikäisten koetun hyvinvoinnin vahvuuksista ja haasteista.

Kuvio 7. Ikäihmisten hyvinvoinnin vahvuuksia ja haasteita Posiolla

VAPAA-AIKA		TALOUDELLINEN TOIMEENTULO		ASUMINEN & ELINYMPÄRISTÖ			
HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ	HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ	HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ		
<ul style="list-style-type: none"> • MONIPUOLISTA TEKEMISTÄ • HYVÄT HARRASTUSMAHDOLLISUUDET • LUONTO 	<ul style="list-style-type: none"> • AJANKÄYTÖN HALLINTA 	<ul style="list-style-type: none"> • PÄRJÄILEE KUN EI OLE VELKOJA • OK • ELÄKE RIITTÄÄ MENOIHIN • TÄLLÄ HETKELLÄ HYVIN 	<ul style="list-style-type: none"> • ELÄKKEIDEN VEROTUS VOISI OLLA PIENEMPI, PAKOLLINEN SÄÄSTELIJÄISYYS JOSKUS HARMITTA 	<ul style="list-style-type: none"> • OMAKOTITALOSSA HYVÄ ASUA* • OMA KOTI LUONNON KESKELLÄ • TOISTAISEKSI HYVÄ, JOS KUNTO MERKITTÄVÄSTI HUONONEE. VAATII ASUNTO MUUTOSTOITA 	<ul style="list-style-type: none"> • ASUMINEN SIVUKYLÄSSÄ EDELLYTTÄÄ AUTOLLA AJOKYKYÄ, JULKINEN LIIKENNE EI TOIMI • EI JAKSA TEHDÄ ENÄÄ NIIN PALJON PIAHOMMIA KUIN ENNEN • KOKKITALKKARI (KODIN PIENET TYÖT) 		
OPISKELU		IKÄIHMISTEN HYVINVOINNIN VAHUUDET & HAASTEET				IHMISSUHTEET, OSALLISUUS & ELÄMÄNMUUTOKSET	
HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ					HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ
<ul style="list-style-type: none"> • KANSALAI SOPISTO • ELÄMÄN OPISKELUA 	<ul style="list-style-type: none"> • ERI KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUS 					<ul style="list-style-type: none"> • PALJON SOSIAALISIA SUHTEITA • ERITTÄIN HYVÄT • ON YSTÄVIÄ JA KANSAKÄYMIÄ NAAPUREIDEN KANSSA • KYLÄ- JA JÄRJESTÖTOIMINTA • IHMISSUHTEET KUNNOSSA 	<ul style="list-style-type: none"> • ALOITETAAN SOPEUTUMISTA SUITEEN VAIHEESEEN • TOIVEISSA, ETTÄ OLISI ENEMMÄN VIERAILJOITA • OSALLISTUMINEN YHTEISIIN TILAISUUKSIIN
TYÖ						YHTEISKUNTA, ARVOT & VAIKUTTAMINEN	
HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ					HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ
<ul style="list-style-type: none"> • VAPAehtoistyötä • KOTITYÖTÄ RIITTÄÄ • MAHDOLLISUUS LAISKOTTELUUN 	<ul style="list-style-type: none"> • AJANKÄYTÖNHALLINTA 					<ul style="list-style-type: none"> • VOI VAIKUTTA A SUHT.KOHT HYVIN • ÄÄNESTÄMINEN VAALEISSA 	<ul style="list-style-type: none"> • VUOROVAIKUTUKSEN KEHITTÄMINEN (YHTEISÖ) • VANHUSNEUVOSTOLLE ENEMMÄN MAHDOLLISUUKSIA
MIELEN HYVINVOINTI & FYYSINEN TERVEYS						PALVELUT	
HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ					HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ
<ul style="list-style-type: none"> • KOHTUULLINEN KOKONAISTERVEYS 	<ul style="list-style-type: none"> • FYYSINEN KUNTO HUONO 					<ul style="list-style-type: none"> • TERVEYSPALVELUT SUHT. HYVÄT • SAA RIITTÄVÄT PALVELUT • KAIKKI HYVIN, LÄHELLÄ NE PALVELUT, JOITA TARVITSEN • KIMPPAKYYTEJÄ SIVUKYLILLE--> 	<ul style="list-style-type: none"> • EI PÄASE ERIKOISLÄÄKÄRIN LUO • SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT • JULKISEN LIIKENTEEN KEHITYS • SIVUKYLIEN TIET HUONOSSA KUNNOSSA • SIVUKYLILLÄ PALVELUJA RÄJÖITETUSTI • LISÄÄ AVUSTUSTA KOTIIN
TOIMIVA ARKI						ELINTAVAT & TERVEYSKÄYTTÄYTYMINEN	
HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ	HYVIN	KEHITETTÄVÄÄ				
<ul style="list-style-type: none"> • PALJON HARRASTUKSIA • PALJON VAPAAEHTOISTYÖTÄ • VOISI OSTAA ENEMMÄN PALVELUJA (ESIM. SIVOUS) 	<ul style="list-style-type: none"> • IKÄIHMISTEN ULKOILUTAMISTA • KOTIHOOMIIN JA LOMIIN EI RIITTÄVÄSTI AIKAA • ELÄMÄNTILANNE EI SELKEÄ, TILANNE TERVEYDENTILAN VUOKSI MUUTTUNUT 	<ul style="list-style-type: none"> • KAIKKI HYVIN • OK 	<ul style="list-style-type: none"> • ENEMMÄN LIIKUNTA A • PITÄISI MUISTAA HUOLEHTIA ITSESTÄ, EIKÄ VAIN MUISTA • PAINONPUDOTUS, LIIKUNNAN LISÄS 				

Lähde: Pohjois-Pohjanmaan maakuntavalmistelu/ Sanna Salmela, lähteenä Marika Kunnari (2017) Aikuisväestön hyvinvointiin liittyvät huolet ja hyvinvoinnin heikentäjät.

Ikäihmisten hyvinvointia käsiteltiin myös kuntaisillassa kesäkuussa 2019, jossa oli mukana kuntalaisten lisäksi yhdistysten edustajia, viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä. Hyvinvoinnin vahvuuksiksi tunnistettiin mm. runsaat harrastusmahdollisuudet, luonto, mukavat ihmiset, turvallisuus, peruspalvelut, yhteisöllisyys sekä useat erilaiset yhdistykset. Haasteiksi tunnistettiin puolestaan mm. oma terveys ja jaksaminen, omassa kotona asuminen, yksin jääminen, omaishoitajien jaksaminen, turvattomuuden tunne, puhelinmyyjät, sivukylien palvelut, elämäntilanteen muutokset, kuljetuspalvelut ja julkinen liikenne, toimeentulo sekä palveluiden siirtyminen nettiin.

2.1.6 Kaikki ikäryhmät

Posiolaisten äänestysaktiivisuus vuoden 2017 kuntavaaleissa oli 53.6 %. Äänestysaktiivisuus on reilun viisi prosenttiyksikköä alhaisempi kuin koko maan äänestysprosentti ja alhaisin suhteessa kaikkiin vertailukuntiin ja -alueisiin. Äänestysprosentti on laskenyt Posiolla edellisissä kuntavaaleissa merkittävästi: ero vuoden 2008 kuntavaaleihin on yli 15 prosenttiyksikköä. Koko maassa äänestysprosentti laski vuodesta 2008 vuoteen 2012, mutta nousi hieman vuodesta 2012 vuoteen 2017. Posion äänestysprosentin kehitys poikkeaa siten koko maan kehityskäyrästä.

Posion sairastavuusindeksi on vertailukuntien ja -alueiden korkein. Posion jälkeen korkeimmat sairastavuusindeksit ovat Taivalkoskella ja Ranualla. Saman kokoluokan kuntien keskiarvo on huomattavasti Posiota matalampi. Posion sairastavuusindeksi on viime vuosina ollut kasvussa.

Poliisin tietoon tulleita henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia oli 1000 asukasta kohden vuonna 2018 4.3. Vastaava luku oli vuonna 2017 6.3 ja vuonna 2016 3.5. Vertailukunnista vain Sallassa henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia on suhteellisesti vähemmän ja Taivalkoskella vastaava luku on jopa 7. Koko maan keskiarvo on 6.5.

Asukasluvultaan pienessä kunnassa vuosittaiset erot vaihtelevat paljon. Suuri osa **poliisin** tietoon tulleista väkivaltarikoksista on joko jonkinlaista lähisuhdeväkivaltaa tai tapahtunut muuten sellaisissa olosuhteissa, että poliisin tietoon tulee yhdellä kertaa useita saman henkilön samaan henkilöön kohdistuneita rikoksia. Asukasluvun ja nuorten määrän jyrkän laskun seurauksena Posiolla on entistä vähemmän ihmisiä liikkeellä viikonloppuisin ilta- ja yöaikana, joten Posion ns. katuturvallisuus on parantunut aiemmista, joka sekin oli ympäristökuntia huomattavasti korkeampi. Posion syrjäinen sijainti ja nuorten vähäinen määrä on ainakin toistaiseksi pitänyt huumausaineiden käytön alhaisella tasolla, mikä vähentää myös väkivalta- sekä muutakin rikollisuutta.

Poliisin toimintaympäristössä on myös tapahtunut suuria muutoksia viimeisten vuosien aikana. Ennen Posiolla oli oma Posion nimismiespiiri ja poliisin saatavuus ja tavoitettavuus ympäri vuorokauden. Vuosina 1997 - 2008 Posio muodosti yhdessä Ranuan kanssa Ranuan-Posion kihlakunnan, jolloin poliisi oli pääsääntöisesti virka-aikana tavoitettavissa molemmissa kunnissa ja ilta- ja yöaikaan yksi poliisipartio alueella hälytystehtäviin. Valvontaa ja ennalta estävää toimintaa oli nykytilanteeseen nähden selvästi enemmän.

Vuodesta 2009 lähtien Posio on kuulunut Lapin poliisilaitokseen ja poliisin tavoitettavuus ja etenkin poliisin näkyminen ja ennalta estävä toiminta ja valvonta Posiolla on vähentynyt huomattavasti. Onneksi kuitenkin poliisiasemien ja poliisien keskittämistä isompiin keskuksiin on nyt luovuttu.

Kynnys soittaa poliisille tai hätäkeskukseen alueilla, joissa poliisia ei ole välittömästi saatavilla on korkeampi kuin kaupunkikeskuksissa, joissa poliisi on varmasti paikalla. Kirsti ja Leena Heikkalan 2015 Laurea-ammattikorkeakoulun opinäytetyönään tekemän Kyläturvallisuus Posiolla tutkimuksen ja haastattelujen perusteella posiolaiset pitivät suurimpina turvallisuushkina poliisin palvelutason heikkenemistä (57%) sekä terveyspalvelujen heikkenemistä (49%) Samassa kyläturvallisuuskyselyssä suurin osa vastaajista ei ollut lainkaan huolissaan mahdollisuudesta joutua väkivallan tai väkivallalla uhkailun kohteeksi vaikka tuon kyselyn aikoihin Posiolla oli tapahtunut suurta julkisuutta ja näkyvyyttä tapahtunut raaka henkirikos.

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntejä / 1000 asukasta oli vuonna 2018 Posiolla 2170. Lääkärikäyntien määrä on laskenut vuodesta 2017, jolloin käyntejä oli 2294. Posiolla lääkärikäyntejä on vertailukuntiin ja -alueisiin verrattuna runsaasti ja esimerkiksi koko maan keskiarvo on huomattavasti matalampi: 1167 käyntiä/ 1000 asukasta. Posiota enemmän lääkärikäyntejä on verrokikunnista vain Taivalkoskella. Posion sairastavuusindeksi on valtakunnallisesti ja lapin maakunnan alueella korkea. Posion on Lapin ”sairastavin kunta”. Erityisesti tuki- ja liikuntaelin-, mielenterveyteen liittyvien sairauksien ja sydän- ja verisuonisairauksien osalta. Se osaltaan selittää

perusterveuden huollon avohoidon lääkärikäyntien merkittävän määrän. Lisäksi se kuvaa palveluiden hyvää saatavuutta.

Posiolla toimii runsas määrä **järjestöjä**, jotka monipuolisella toiminnallaan edistävät kuntalaisten hyvinvointia. Järjestöjen määrä oli syksyllä 2019 yhteensä 125. On kuitenkin huomattava, että vain osa järjestöistä toimii aktiivisesti. Järjestöihin lukeutuu muun muassa sosiaali- ja terveysalan järjestöjä, urheiluseuroja, eläkeläisjärjestöjä, kyläyhdistyksiä ja kulttuurijärjestöjä. Järjestöjen toiminta on tyypillisesti niin sanottua matalan kynnyksen toimintaa eli osallistuminen on kohtuuhintaista, kaikille avointa ja helposti saavutettavaa. Järjestöt järjestävät muun muassa erilaisia kerhoja, tapahtumia sekä antavat ohjausta ja neuvontaa niiden erityisalaansa liittyvissä kysymyksissä.

Posion kunta avustaa järjestöjen toimintaa ja järjestöavustuskriteereitä ollaan uudistamassa vuosina 2020-2021. Kriteerien uudistamista suunnitellaan yhdessä järjestöjen kanssa ja tavoitteena on kytkeä avustettava toiminta entistä vahvemmin kunnan suunnitelmalliseen hyvinvoinnin edistämistyöhön.

2.2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Edellisessä laajassa hyvinvointikertomuksessa (2013-2016) määriteltiin painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet eri-ikäisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Lapsiperheiden osalta painopisteeksi määriteltiin hyvinvoinnin edistäminen ja tavoitteiksi puolestaan asetettiin ennakoivan perhetyön käynnistäminen, kotihoidon laadukas tuottaminen, kotihoidon henkilöstöresurssin kohdentaminen lapsiperheisiin sekä sosiaalityön työajan lisääminen. Ennakoivaan perhetyöhön palkattiin yksi kokoaikainen ja yksi osa-aikainen työntekijä. Myös kotihoidossa lisättiin henkilöstöresurssia ja kotihoitoa suunnattiin lisääntyvissä määrin lapsiperheille. Sosiaalityön osalta henkilöstöresurssi lisääntyi yhdellä henkilötyövuodella.

Työikäisten osalta painopisteeksi asetettiin psykologipalvelujen ja puheterapian lisääminen sekä päihdetyön kehittäminen. Tavoitteeksi asetettiin psykologipalvelujen tarjoaminen yhä useammalle kuntalaiselle, puheterapiapalvelujen tarjoaminen, päihdekäyttäjien määrän väheneminen sekä päihdetyön strategian laatiminen ja strategian jalkauttaminen. Kokopäiväistä psykologia ei ole palkattu, mutta palvelua on pystytty lisäämään. Puheterapia toteutuu viikottain lähi- ja etävastaanottona. Päihdestrategia on laadittu.

Ikäihmisten osalta painopisteeksi asetettiin kotona asumisen edistäminen. Tavoitteiksi määriteltiin ikääntyvän väestön asumisen mahdollistaminen kotona mahdollisimman pitkään, ikäihmisten palveluasumien vähentäminen, henkilöstöosaamisen kehittäminen, mobiilin kehittäminen ja palvelusetelin käyttöönotto. Kotona asumisen tueksi toteutetaan yöpartiotoimintaa. Mobiilin käyttöönotto ei ole toteutunut palvelutuottajan tarpeesta ja palvelusetelin käyttöönottoa arvioidaan 2019-2020. Tarkemmin tavoitteiden arviointi ja toteutuma löytyy liitteestä 1.

2.3 Keskeiset huomiot, johtopäätökset

TALOUS JA ELINVOIMA

- Posion kunnan vuosikatteen kehittymiseen ovat vaikuttaneet sosiaali- ja terveyspalvelujen ulkoistaminen Coronarialle sekä valtionosuuksien positiivinen kehitys.
- Väestön vähentymisestä huolimatta suhteellinen velkaantuneisuus on laskenut, koska lainakantaa ei ole tarvinnut kasvattaa.
- Posion asukasluku vähenee vuosittain ja väestöennusteen mukaan Posiolla on vuonna 2030 2512 asukasta (tilastokeskus). Ikääntyvien suhteellinen osuus on korkea ja nuorten sekä työikäisten osuudet koko maan keskiarvoja matalammat. Posion demografinen huoltosuhdeluku on huomattavan korkea.
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten (17-24 -vuotiaat) määrä on laskenut merkittävästi vuodesta 2016 vuoteen 2017.
- Posion työttömyysluvut ovat olleet viime vuosina laskusuunnassa ja kehitys on samansuuntainen kuin Lapissa yleisemminkin. Posion työttömyysluvut ovat kuitenkin edelleen verrattain korkeat.
- Toimeentulotukea saaneiden määrä on laskenut hienoisesti vuodesta 2016 vuoteen 2018.
- Posion hyvinvointityö on edennyt hyvinvointityöryhmän johdolla laajaan monialaiseen yhteistyöhön, jossa ovat mukana eri toimialojen lisäksi muun muassa järjestöt, seurakunta ja poliisi. Hyvinvoinnin vahvistaminen kytkeytyy tiiviisti elinvoiman vahvistamiseen.

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

- Lasten määrä päiväkodissa vaihtelee. Posion varhaiskasvatus tavoittaa suhteellisen suuren osuuden lapsista.
- Päiväkoti, koulu, kirjasto, sosiaalitoimi, vapaa-aikatoimi ja nuorisotoimi tekevät tiiviisti yhteistyötä keskenään sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Lapsille ja perheille järjestetään monenlaista toimintaa, kuten tapahtumia ja kerhoja.
- Posiolla on suhteellisen paljon lapsia ja nuoria, joilla ei ole yhtään ystävää. Osuus on kasvussa.
- Ylipainoisten 8. ja 9. luokkalaisten osuus on laskenut vuodesta 2010. Myös vähän liikkuvien lasten määrä on laskenut. Tosi humalassa olleiden 8. ja 9. luokkalaisten määrä on laskenut vuodesta 2010.
- Posion kunnan erityispiirteisiin kuuluu, että kunnassa on paljon erityistukea vaativia lapsia. Erityistä tukea tarvitsevien lasten palveluihin kiinnitetään erityistä huomiota, muun muassa moniammatillisen yhteistyön kehittämisen kautta.
- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvuuksia ovat mm. turvallinen elinympäristö, puhdas luonto, harrastusmahdollisuudet ja hyvä koulu.
- Hyvinvointiin liittyviä huolenaiheita ovat puolestaan erityislasten ja heidän perheidensä tuki, lasten ja nuorten määrän vaikutukset harrastustoimintaan, älylaitteiden käyttö, liikunnan määrän väheneminen, vanhempien läsnäolon puute sekä työttömyyden periytyminen.
- Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17 -vuotiaiden osuus, lastensuojelun tehostetussa perhetyössä olleiden perheiden osuus sekä lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olleiden 0-17 vuotiaiden osuus on laskussa.

NUORET JA NUORET AIKUISET

- Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavia 16-24 -vuotiaita on enemmän kuin vertailukunnissa- ja alueilla.
- Nuorisotyöttömyyttä on pyritty vähentämään viime vuosina erilaisilla työllistymistoimenpiteillä, kuten työpajatoiminnalla. Nuorisotyöttömyys on Posiolla edelleen verrattain korkeaa, mutta laskussa (kuten myös muualla Lapissa).
- Posiolaiset nuoret hakeutuvat ja pääsevät jatkokoulutukseen erittäin hyvin.
- Etsivä nuorisotyöntekijä auttaa syrjäytymisvaarassa olevia nuoria esimerkiksi uuden opiskelu- tai harjoittelupaikan saamisessa, asunnon löytämisessä tai muissa nuoren hyvinvointiin liittyvissä asioissa.

TYÖIKÄISET

- Posio on Lapin sairain kunta ja kunnan sairastavuusindeksi on korkea. Terveyspalvelujen saavutettavuus on Posiolla hyvä. Terveys- ja sosiaalipalveluita tuottaa Coronaria.
- Terveyskeskuksesta saa kiireellistä hoitoa virka-aikana, mutta virka-ajan ulkopuolella äkillisesti ja vakavasti sairastuneet potilaat hoidetaan Lapin keskussairaalan yhteispäivystyksessä.
- Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden työikäisten määrä on Posiolla kasvussa ja luku on korkea verrattuna naapurikuntiin ja koko Suomen keskiarvoon.
- Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on laskussa, mutta on suhteellisen korkea vertailukuntiin nähden. Osuus on kuitenkin koko maan keskiarvoa alhaisempi.
- Työikäisten hyvinvoinnin vahvuuksia ovat mm. yrittäjyyden monipuoliset mahdollisuudet, luonnon virkistysmahdollisuudet, lähituotanto ja posiolaisten tuotteiden arvostus.
- Työikäisten hyvinvoinnin haasteita ovat mm. töiden riittävyys ja haastavuus, palveluiden saatavuus ja laatu, työhyvinvointi ja sairastavuus, sivukylien tyhjentyminen, pätevän työvoiman saatavuus ja molempien puolisoitten työllistyminen.

IKÄIHMISET

- Posion väestö on ikääntyvää, ikäihmisten suhteellinen osuus kasvaa vuosi vuodelta ja on vertailukuntiin ja -alueisiin nähden korkea.
- Posiolla on suhteellisen paljon ikäihmisiä säännöllisen kotihoidon piirissä, suhteellinen osuus on kasvussa ja huomattavasti korkeampi kuin vertailukunnissa- ja alueilla.
- Omaishoidettavien osuus on kasvussa ja omaishoidettavien osuus on Posiolla vertailukuntiin ja -alueisiin nähden korkea.
- Posiolla sairastetaan muistisairauksia enemmän kuin vertailukunnissa- ja alueilla (Lapin muistiyhdistys)
- Ikäihmisten hyvinvoinnin vahvuuksia mm. ovat runsaat harrastusmahdollisuudet, luonto, mukavat ihmiset, turvallisuus, peruspalvelut, yhteisöllisyys ja virkeä yhdistystoiminta.
- Ikäihmisten hyvinvoinnin haasteita ovat mm. oma terveys ja jaksaminen, omassa kotona asuminen, yksin jääminen, omaishoitajien jaksaminen, turvattomuuden tunne, puhelinmyyjät, sivukylien palvelut, elämäntilanteen muutokset, kuljetuspalvelut ja julkinen liikenne, toimeentulo sekä palveluiden siirtyminen nettiin.

KAIKKI IKÄRYHMÄT

- Posiolaisten äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa on laski edellisistä vaaleista ja on koko maan äänestysprosenttia alhaisempi

- Posio on Lapin ”sairastavin kunta”. Posion sairastavuusindeksi on vertailukuntien ja -alueiden korkein. Posiolla on myös paljon lääkärikäyntejä vertailukuntiin nähden.
- Rikosten määrä vaihtelee vuosittain paljon. Katuturvallisuus on hyvällä tasolla.
- Posiolla toimii aktiivisesti paljon järjestöjä, jotka monipuolisella toiminnallaan edistävät kuntalaisten hyvinvointia.

3 HYVINVOINTISUUNNELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2017 - 2021

3.1 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Hyvinvointisuunnitelma kytkeytyy Posion kunnan strategiaan (2018-2025), jonka painopistealueet tavoitteineen ovat:

- Edistämme asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia
 - Yhdessä tekemisen lisääminen
 - Puhtaan elinympäristön turvaaminen
 - Suunnitelmallinen terveyden edistäminen
- Arvostamme luontoa
 - Turvallisuuden edistäminen
 - Hoidetun ympäristön pitäminen kauniina
 - Ympäristön ja luonnon esiin nostaminen
- Luomme mahdollisuuksia
 - Työllisyyden edistäminen
 - Yritystoiminnan kehittäminen
 - Toimivat tietoliikenne- ja liikenneyhteydet
- Kehitämme palveluita
 - Digipalvelujen kehittäminen
 - Koulujen säilyttäminen omassa kunnassa
 - Eri ikäryhmien ja käyttäjäryhmien huomioiminen

Asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen on nostettu yhdeksi kuntastrategian painopistealueeksi, jonka lisäksi hyvinvointiin liittyvät asiat ovat olennainen osa myös muita strategian painopisteitä. Esimerkiksi turvallisuuden ja työllisyyden edistäminen sekä eri ikäryhmien ja käyttäjäryhmien huomioiminen liittyvät olennaisesti kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen. Kuntastrategian painopisteet ja tavoitteet luovat pohjan kunnan hyvinvointityön tavoitteille. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet on määritelty ikäryhmittäin: lapset, nuoret ja lapsiperheet, työikäiset sekä ikäihmiset.

3.2 Hyvinvointisuunnitelma

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen

TAVOITTEET	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT
Jokaisella lapsella on vähintään yksi harrastus	Kartoitetaan lasten kiinnostus harrastuksiin (kyselyt koululla)	Koulu, nuorisotila Apaja	Kyselyt toteutettu
	Harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen	Järjestöt, seurakunta ja kunta	Käynnistetyt harrastustoiminnot
	Käynnistetään uusia harrastusmahdollisuuksia	Kunta, järjestöt ja seurakunta	Käynnistetyt harrastustoiminnot
Nuorten syrjäytymisen ehkäisy	Opinto-ohjaus peruskoulussa ja lukiossa, yhteistyö etsivän nuorisotyöntekijän kanssa. Jokaiselle tulee löytyä paikka opintojen jälkeen.	Koulu ja etsivä nuorisotyö	Kuinka moni saa opiskelupaikan
	Järjestetään kohdennettuja teematapahtumia nuorille: esim. uimahallireissut, ratsastustallireissut, peliviikonloput, laskettelureissut.	Kunta, järjestöt ja seurakunta	Toteutetut teematapahtumat
	Vanhemmuuden tuki jatko-opintoihin hakeutumisen varmistamiseksi: vanhempainillat, koti-koulu -yhteistyö	Koulu: Opinto-ohjaaja, koulukuraattori, ryhmänohjaaja, terveydenhoitaja, vanhemmat	Kontaktien/ tapaamisten määrä: vanhempi – opiskelija - ammattilainen
Ennalta ehkäisevä perhetyö:	Olemassa olevien toimintamuotojen esille tuominen ja kehittäminen, esim. matalan kynnyksen apua kotiin kun vauva syntynyt, kylämummu/-vaari-toiminta, lapsiperheiden kotipalvelu/ lastenhoitoapu	Kunta, järjestöt ja seurakunta	Onko tietoa palveluista jaettu lapsiperheille? Erityisesti vastuussa: neuvola
	Hyvinvointia edistävien toimintojen koonti ja markkinointi	Perhekeskus	Toteutunut/ ei toteutunut
	Perheneuvolan roolin kehittäminen	Kunta, neuvola	Palautekysely asiakkaille
	Yhdistysten aktivointi ja haastaminen mukaan (esim. kalastus-, metsästys ym. seurat)	Yhdistykset	Toteutunut/ ei-toteutunut
	10-polku -toiminnan kehittäminen	Kunta ja järjestöt	Toteutuneet tapahtumat

<p>Päihteettömyyden edistäminen kunnassa</p> <p>*Posion peruskoulu ja lukio ovat savuttomia ja päihteettömiä alueita</p> <p>*Kunta ja sote-työpaikat ovat savuttomia ja päihteettömiä</p>	<p>Ehkäisevä päihdetyö: Vaikutetaan päihteitä koskevaan tietoon, asenteisiin ja oikeuksiin-> lisätään ohjausta ja neuvontaa, tietoiskuja, teemaviikko päihteisiin liittyen.</p> <p>Kohderyhminä eri ikäiset kuntalaiset</p> <p>Koulu tekee yhteistyötä Raide Ry:n kanssa</p>	<p>Perheneuvola ja mielenterveystoimisto, Kunta ja kouluterveydenhuolto, Järjestöt</p> <p>Perheneuvola ja mielenterveystoimisto, Posion kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma</p>	<p>Laajaterveystarkastus 8-luokkalaisille, AUDIT, päihteettömyys ja mielenterveyden hyvinvointi</p> <p>Koululla toteutuneet päihteisiin liittyvät tapahtumat yhteistyössä Raide rYn kanssa / vuosi</p> <p>Päihde -indikaattorit</p>
--	---	---	---

Työikäisten hyvinvoinnin edistäminen

TAVOITTEET	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT
<p>Lisätään opiskelumahdollisuuksia Posiolle</p>	<p>Etäopiskelu-mahdollisuuksien parantaminen (mm. valokuitu, yhteydet)</p>	<p>Toimintaympäristö-palvelut, elinkeinopalvelut</p> <p>Koulun ja kirjaston tilojen ja välineiden hyödyntäminen</p>	<p>-Toteutuneet koulutukset/ osallistujamäärät</p> <p>-Rakennetut, toimivat yhteydet</p> <p>-Kunnan tarjoamat välineet, tila omatoimiselle opiskelulle</p>
	<p>Oppisopimuskoulutukset (mm. työntekijöiden osaamistarve kasvussa, osaajien rekrytointi haasteellista) ja niistä tiedottaminen</p>	<p>Kaikki hallinnonalat</p>	<p>-Toteutuneet koulutukset</p>
	<p>Opiskelun taloudellisesta tuesta tiedottaminen</p>	<p>TE-toimisto, työllisyys-koordinaattori</p>	<p>-Toteutuneet tiedotteet, tilaisuudet</p>
	<p>TE-toimiston ammatinvalinnan ohjausta myös Posiolle, esim. 1xkk</p>	<p>TE-toimisto ja työllisyys-koordinaattori</p>	<p>-Toteutuneet ammatinvalinnan ohjaukset;ohjaus,hlö/ vuosi</p>
	<p>Kansalaisopiston opintojen hyödynnettävyys opintojen tunnistamisen/tunnustamisen kautta</p>	<p>Kansalaisopiston rehtori</p>	<p>-Opintopisteelliset kurssit kpl / vuosi</p>
<p>Tuetaan</p>	<p>Matalan kynnyksen yritysneuvonta- ja</p>	<p>Elinkeinopalvelut</p>	<p>-Toteutuneet neuvonnat ja</p>

yrittäjyyden aloittamista	konsultointi omassa kunnassa yritystoimintaa suunnitteleville, toimiville yrittäjille ja yritysostotapauksissa.		konsultoinnit / kpl/ vuosi
	Yritystietoutta- valmennus yhteistyössä kansalaisopiston kanssa. tav.Yksi ryhmä / vuosi.	Kansalaisopisto ja elinkeinopalvelut	-Ryhmät/ kpl/ vuosi, osallistujamäärä hlö määrä /vuosi
	Kevytyrittäjävalmennus aktiivisesta itsensätyöllistämisestä kiinnostuneille TE- palveluiden kanssa. Yksi ryhmä / vuosi.	Kansalaisopisto ja elinkeinopalvelut	-Ryhmät kpl / vuosi, osallistujamäärä hlö määrä /vuosi
	Aktiivinen tiedotus yrittäjyys- mahdollisuuksista Posiolla.	Elinkeinopalvelut	-Tiedotteet ja tilaisuudet / kpl/ vuosi, osallistujamäärä
Työntekijöiden työura jatkuu eläkeikään saakka (työturvallisuutta ja tapaturmien sekä työperäisten sairauksien ennaltaehkäisemisen toimenpiteillä)	Työmenetelmien kehittäminen (erityisesti pienten yritysten ja yksin työskentelevien) -	Työsuojelu, työterveyshuolto ja elinkeinotoimi	-Toteutuneet työterveyshuollon työpaikkakäynnit ja terveystarkastukset, työsuojelutoimikuntiin osallistuminen -Eläkekustannusten kehitys -Työtapaturmien määrä eri toimialoilla
	Huolehditaan työturvallisuudesta (koulutus)	Elinkeinopalvelut + työsuojelu Kansalaisopisto	Toteutuneet koulutukset kpl , osallistujamäärä hlö
	Toimivat työterveyspalvelut, matalan kynnyksen palvelut	Coronaria, työterveys	-Asiakaspalautteet -Toteutuneet työterveys-huollon työpaikkakäynnit ja terveystarkastukset, työsuojelutoimikuntiin osallistuminen
	Henkiseen jaksamiseen kiinnitetään enemmän huomiota (puheeksi ottaminen, yhteinen keskustelu, vuorovaikutustaidot, esimies ja alaitaidot, restoratiivinen ote)	Esimiehet, henkilöstövastaavat, Työterveys, mielenterveyspalvelut	-Kaikille suunnattu koulutus/ info varhaisesta puuttumisesta/ puheeksi ottamisesta, työhyvinvointikyselyt
Työikäisten työ- ja toimintakyky säilyy läpi työuran	Yksintyöskentelevien (esim. lomittajat, yrittäjät) työhyvinvoin-	Elinkeinotimi, työterveyspalvelut	-Toteutuneet tilaisuudet ja osallistujat

	nin tukeminen, keskustelufoorumi → noin kerran kk - kokoontuminen työhyvinvointia tukevan teeman äärelle (voi nousta esim. koulutustarpeet, työnohjaustarpeet)		
	Liikunnan ohjausta lisätään työikäisille, uusia ideoita liikunnan ohjaukseen (tulossa kuntosali), ohjaustilaisuudet	Liikuntapalvelut	-Toteutuneet ohjaustilaisuudet kpl – osallistuja ja kävijämäärä hlö /tilaisuus tai tapahtuma
	Pidetään liikuntapaikat kunnossa	Toimintaympäristöpalvelut	-Palautteet -Liikuntapaikkojen kunnostukseen ja ylläpitämiseen varatun määrärahan kehitys ja toteutuminen
	Lisätään ravintotietoutta (ohjaus ja neuvonta: esim. työpäivän aikainen ruokailu/ ravitsemusterapeutin ohjaus, kokkikoulut: nuoret, yksinasuvat, opiskelevat, työssäkäyvät, perheet, miehet ym.	Terveystoimijat, työterveyshoitaja, järjestöt (esim. martat järjestää)	-Toteutuneet tilaisuudet
Mielen hyvinvointi paranee	Terveelliset työolosuhteet (ei kiusata työpaikalla, työyhteisön toiminta, onko työyhteisöä?), puheeksi ottamisen taitojen edistäminen, keskustelufoorumit	Esimiehet, työterveyshuolto ja työsuojelutoimikunnat ja ammattijärjestöt	-Toteutuneet hyvinvointiin ja jaksamiseen liittyvät tilaisuudet kpl -Osallistujamäärä hlö määrät
	Nukutaan riittävästi → unen merkitys työikäisen jaksamiseen ja terveyteen - luento	Työterveyshuolto, kansalaisopisto, terveydenhoitaja	-Toteutuneet tilaisuudet kpl. -Toteutuneet luennot -Osallistuneet/ hlö määrä
	Masennuksen hoitaminen: mitä alakuloisuuden taustalla oikeasti on? → matalan kynnyksen palvelut, varhainen tuki ja apu (keskusteluapu),	MTT, terveystilaisuudet	-Toteutuneet matalan kynnyksen palvelut -Varhaisen tunnistamisen välineet

	varhainen tunnistaminen, riskitilanteiden ja henkilöiden tunnistaminen		
	Info sähköisistä mielenterveyspalveluista (kootaan tiedot tahoista, jotka tarjoavat mm. sähköisesti keskusteluapua, ”oma-apu” kanavat kootaan ja tiedotetaan kuntalaisille)	MTT, terveystalot -ict resurssi ja tuki	-Toteutettu sähköinen palvelutarjotin
	Virtupisteen käytön opastaminen ja tehostaminen	Kirjasto	-Kävijämäärä
	Sosiaalisen kanssakäymisen mahdollistavien toimintojen kehittäminen (porinapiirit myös työikäisille, ovet auki naapurille, jalkaudutaan sivukylille)	Kansalaisopisto Kylien ”aktiiviset toimijat”	-Toteutuneet porinapiirit -Osallistujamäärät
Mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittäminen	Riskitilanteiden varhainen tunnistaminen ja puheeksi ottaminen.	Sosiaali- ja terveystalot	-Asiakasmäärän kehitys mielenterveys- ja päihdepalveluissa -Työterveyshuollossa ja vastaanotoilla tunnistetut riskiasiakkaat
	Nopean, riittävän ja asiantuntevan avun tarjoaminen mielenterveys- ja päihdeongelmissa ja – kriiseissä -> -matalan kynnyksen palvelut -riittävä asiantuntija-apu	Mielenterveys- ja perheneuvola, työterveyshuolto	AUDIT, BDI, päihdeettömyys ja mielenterveyden hyvinvointi

Ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen

TAVOITTEET	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT
Arjen turvallisuus	Ikäihmisten terveystarkastukset 65-68-vuodesta alkaen. Löydetään avun tarvisijat (etsivän työn ja varhaisen tunnistamisen toimintakulttuuri). Coronaria, kunta, kuntalaiset	Kunta, Coronaria, kuntalaiset	-Kävijät vs. asiakasmäärä
	Ennakoivat kotikäynnit	Kunta, Coronaria	-Kävijät vs. asiakasmäärä

	Apuvälinearvioinnit ja –hankinnat, kodin turvalaitteet (arviointi)	Kunta, Coronaria, omaiset	-Toteutuneet asiakasmäärät
	Luennot (kotitapaturmien ehkäisy, ensiaputaidot, teemaviikko) ja muu informaation jakaminen ikääntymiseen liittyen, kodin turvallisuus tsekkaukset	Kunta, Coronaria, yhdistykset	-Osallistujien määrä
	Turvallisen ja ikäihmisen tarpeen mukaisen asumisen järjestäminen	Kunta, Coronaria	-Asuntojonossa olevat asiakkaat, SAS
	Palvelusetelin käyttöönotto	Yrittäjät, Coronaria, Kunta	-Käyttöön otettujen setelien määrä
Seniorineuvola	Toimintamallin kehittäminen	Coronaria, järjestöt	-Toiminnan aloittaminen
	Muistipotilaan polku	Coronaria	-Osallistujamäärä
	Mt- ja päihdetyö	Nuorten ystävät	-Osallistujamäärä
	Yhteistyö järjestöjen kanssa (järjestöjen ”palvelut tunnetuksi, palvelutarjotin” ->lappilaiset.fi kirjautuminen)	Kaikki hallinnonalat, järjestöt ja yhdistykset	-Toteutuneet yhteistyöt
	Vertaisryhmä ja muu ryhmätoiminta	Järjestöt, kaikki hallinnonalat	-Toteutuneet yhteistyöt
Mielen hyvinvointi	Kuntalaiskahvila-toiminta, kerätään tietoa harrastustoiveista	Kaikki hallinnonalat	-Toteutuneet tapahtumat/ kpl
	Yhteistyö järjestöjen ja kylätoimikuntien kanssa	Järjestöt, kaikki hallinnonalat	-Toteutuneet tapahtumat/ kpl -Tapahtumakalenteri
	Kansalaisopiston kurssit	Kansalaisopisto	-Toteutuneiden kurssien määrä/ osallistujat kurssi
	Ikäihmisten osallisuuden lisääntyminen	Kaikki hallinnonalat	-Toteutuneet tapahtumat, ensikertalaisten osallistujamäärät -Tapahtumakalenteri
	Riittävien kuljetuspalveluiden tarjoaminen	Kunta, Coronaria	-Kuljetusten ja asiakkaiden määrä
	”Kummimamma ja –pappa” toiminnan käynnistäminen: järjestöt, yhdistykset, varhaiskasvatus, koulu. Keskustelukerhojen toteuttaminen: yhteistyön selvittäminen eri tahojen kanssa, toimintamallin laajentaminen	Järjestöt, varhaiskasvatus ja koulu	-Toteutuneet vierailut -Keskustelukerhot / sivukylä ja keskusta
Kotona asumisen turvaaminen ja toimintakyvyn ylläpito	Laadukas ja riittävä kotihoito	Kunta, Coronaria	-Kotona asuvien ikäihmisten määrä % ikäryhmittäin
	Kotikuntoutuksen kehittäminen (omaehtoinen liikkuminen)	Kunta, Coronaria	-Uudet toimintamallit

	Omaishoidon kehittäminen	Kunta, Coronaria, järjestöt	-Uudet toimintamallit
	Riittävän vuorotteluhoidon tarjoaminen	Kunta, Coronaria	-Kaikki omaishoitajat saavat vapaansa
	Aktiivinen päivätoiminta	Kunta, Coronaria, järjestöt	-Uusien ryhmien määrä
	Liikkumisen ja kimpakyytien kehittäminen. Turvataan asiointimahdollisuus ja sosiaalinen kanssakäyminen.	Järjestöt, yhdistykset, kyläläiset, kunta, Coronaria	-Mahdolliset uudet kuljetusreitit /v Yhteistyössä järjestetyt kuljetukset kpl/kk /kylä
Mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittäminen	Riskitilanteiden varhainen tunnistaminen ja puheeksi ottaminen.	Kotihoito, terveydenhuollon ammattihenkilöt vastaanotto-tilanteessa, läheiset ja järjestöt	
	Järjestöjen toimijoiden ja omaisten "huolen puheeksi ottamisen" -koulutus	Nuorten ystävät, Coronaria, Kunta	-Toteutunut koulutus/ osallistujamäärä
	Nopean, riittävän ja asiantuntevan avun tarjoaminen mielenterveys- ja päihdeongelmissa ja -kriiseissä.	Coronaria	-AUDIT, BDI, päihteettömyys ja mielenterveyden hyvinvointi -Päihde-indikaattorit; -Alkoholia l/ asukas/ vuosi

3.3 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat osana laajaa hyvinvointikertomusta

Posion kunnassa on laadittu erillisiä hyvinvointiin liittyviä suunnitelmia ja toimenpideohjelmaa:

- **Posion kunnan ikääntyvän väestön hyvinvointisuunnitelma 2019-2021**
Ikääntyväen väestön hyvinvointisuunnitelman lähtökohtana on seuraava visio: *”Taikamaan ikäihminen elää terveellistä, aktiivista ja turvallista elämää omassa kodissaan mahdollisimman pitkään monipuolisten palveluiden turvin. Ikäihmisen tarvitsemat hyvinvointia tukevat palvelut tuotetaan osittain itse ja osittain yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa”*.
<http://www.posio.fi/tietoa-posiosta/posion-kunnan-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-suunnitelmat>
- **Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2019-2021**
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman lähtökohtana on seuraava visio: *”Lasten ja nuorten hyvinvointi pohjautuu vahvaan itsetuntoon ja tulevaisuuden uskoon viihtyisässä ja turvallisessa kotikunnassa, joka tarjoaa asukkailleen hyvät palvelut. Palvelut tuotetaan osittain itse ja osittain yhteistyössä toiminta-alueen (Posion kunta, Koillismaa ja Lappi) muiden toimijoiden kanssa”*.
<http://www.posio.fi/tietoa-posiosta/posion-kunnan-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-suunnitelmat>
- **Posion kunnan päihdestrategia 2019-2021 ”Selvästi taikamaassa” ja Polku-toimintamalli:** valmistuu kevään 2020 aikana
<http://www.posio.fi/tietoa-posiosta/posion-kunnan-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-suunnitelmat>
- **Posion kunnan toimintamalli lähisuhde- ja perheväkivaltatilanteissa (2007)** Tämä malli päivitetään vuoden 2020 aikana.
- **Liikenneturvallisuussuunnitelma (Itä-Lapin seutukunta)**
Valtakunnallisissa liikenneturvallisuussuunnitelmissa on esitetty pitkän ajan turvallisuusvisio: *Tieliikennejärjestelmä on suunniteltava siten, ettei kenenkään tarvitse kuolla eikä loukkaantua vakavasti liikenteessä*.
Liikenneturvallisuustyön tavoitteita Itä-Lapin kunnissa ovat: henkilövahinko-onnettomuuksien määrän vähentäminen, liikenneosaamisen ja -tietouden lisääminen kaikissa ikäryhmissä, liikenneympäristön turvallisuuden ja viihtyisyyden lisääminen sekä miellyttävien liikennekokemusten lisääminen (liikkumista eri kulkumuodoilla eivät rajoittaisi liikenneympäristön esteet, liikenneympäristöstä tai muista liikkujista aiheutuvat pelot ja että liikennesääntöjen mukaan liikkuminen olisi turvallista yleisillä alueilla).
<http://www.posio.fi/tietoa-posiosta/posion-kunnan-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-suunnitelmat>
- **Turvallisuussuunnitelma**

Posiolla ei ole laadittu vielä erillistä turvallisuussuunnitelmaa, mutta turvallisuus on näkyvillä niin laajassa hyvinvointikertomuksessa, kuin myös hyvinvointiin liittyvissä erillisissä suunnitelmissa (erityisesti liikenneturvallisuussuunnitelma ja lähisuhde- ja perheväkivaltilanteiden toimintamalli). Turvallisuus ymmärretään laajana käsitteenä, johon sisältyy liikenneturvallisuuden, kodinturvallisuuden, väkivallan ja rikosten lisäksi myös muun muassa arjen turvallisuus ja yhteisöllisyys. Posion turvallisuussuunnitelman laatimistyö alkaa vuonna 2020.

Edellä mainitut kuntalaisten hyvinvointiin liittyvät suunnitelmat haluttiin integroida ja linkittää yhteen laajan hyvinvointikertomuksen kanssa. Osa suunnitelmista päätettiin päivittää yhtä aikaa laajan hyvinvointikertomuksen 2019-2021 kanssa. Suunnitelmien rakennetta yhdenmukaistettiin ja sisältöä tiivistettiin. Myös suunnitelmien ulkoasut luotiin yhtenäiselle pohjalle. Suunnitelmien integrointi tarkoittaa käytännössä sitä, että esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa asetetut tavoitteet ovat yhteneväiset laajassa hyvinvointikertomuksessa asetettujen tavoitteiden kanssa. Laajaan hyvinvointikertomukseen on nostettu keskeisimmät asiat erillisistä toimenpideohjelmista ja suunnitelmista, joissa käsitellään kyseiseen ikäryhmään tai aiheeseen liittyviä asioita laajemmin.

Laajasta hyvinvointikertomuksesta laadittiin kaksi erillistä versiota, toinen sähköisen hyvinvointikertomuksen mukainen raportti, joka löytyy www.hyvinvointikertomus.fi sivustolta. Tämän lisäksi luotiin tämä tiivistetympi versio, joka pohjautuu mm. sähköisen hyvinvointikertomuksen indikaattoritietoihin, mutta jossa ei esitellä jokaista valittua indikaattoria. Indikaattorit ovat kuitenkin suunnitelman keskeinen taustamateriaali ja niitä on hyödynnetty laajan hyvinvointikertomuksen laatimisprosessin eri vaiheissa. Lisäksi laajasta hyvinvointikertomuksesta ja samanaikaisesti päivitetystä erillisistä suunnitelmista laadittiin myös yhden sivun kokoiset kuvitetut tiivistelmät, joihin tehtiin nostoja keskeisistä huomioista. Edellä kuvatuilla hyvinvointityön raportointiin liittyvillä uudistuksilla haluttiin edistää raporttien ja suunnitelmien hyödynnettävyyttä ja hyvinvointityön tunnettavuutta.

4 VALTUUSTOKÄSITTELY

4.1 Suunnitelman laatijat

Marjo Paloniemi, palvelujohtaja, hyvinvointipalvelut, Posion kunta
Hannele Heinonen, kansalaisopiston rehtori, Posion kunta
Taneli Mertaniemi, rakennusmestari, Posion kunta
Antti Häkämies, vapaa-aikasihteeri / työ- ja yksilövalmentaja, Posion kunta
Salla-Maarit Toivanen, vs. rehtori, Posion kunta
Sari Ylisirnilö, kuraattori, Nuorten ystävät
Mauri Hiltunen, opettaja, Posion kunta
Hilkka Määttä, palveluesimies, Coronaria
Lea Lahtela, johtava sosiaalityöntekijä, Posion kunta
Pirita Hihnala, varhaiskasvatuksen vastaava, Posion kunta
Heikki Maaninka, hyvinvointilautakunnan puheenjohtaja, kuntalainen, Posion kunta
Tuija Suonnansalo, 4H
Päivi Tuppurainen, taloussuunnittelija, Posion kunta
Salme Vaarala, erikoissairaanhoitaja (Mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä perheneuvola), Nuorten ystävät
Mirva Martin, sosiaalityöntekijä, Posion kunta
Irja Lohilahti, hyvinvointilautakunnan varapuheenjohtaja, järjestöjen edustaja, kuntalainen
Marjo Hautala, nuorisotyöntekijä, seurakunta
Minna Timonen, etsivä nuorisotyöntekijä, Posion kunta
Matti Mälkiä, poliisi
Nuorisovaltuuston edustaja
Liisa Jurmu, Palmicon Oy (suunnitelman kokoaminen ja siihen liittyvän kehittämisprosessin tuki)

4.2 Suunnitelman hyväksyminen

Posion kunnanhallitus 18. 11. 2019
Posion kunnanvaltuusto 20.12.2019

LÄHTEET:

- Kunnari, Marika (2017) Aikuisväestön hyvinvointiin liittyvät huolet ja hyvinvoinnin heikentäjät. Oulun yliopisto. <http://iultika.oulu.fi/files/isbn9789526215723.pdf>
- Sanna Salmela & Pohjois-Pohjanmaan maakuntavalmistelu. https://www.popmaakunta.fi/loppuraportit/hyvinvoinnin_ ja_ terveyden_ edistaminen
- Sotkanet
- Tilastokeskus
- Tilastot.kirjastot.fi

Tietoa väestön hyvinvoinnista löytyy myös THL:n sivulta: www.terveytemme.fi

LIITE 1. Painopisteet, tavoitteet, toimenpiteet: arviointi ja toteuma 2015-2018

Lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen

TAVOITTEET	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTI-MITTARI	TOTEUTUMA
Ennakoiva perhetyö käynnistyy v.2014 (2v kokeilu)	Perustetaan perhetyöntekijän/ koulukuraattorin toimi	2016 v TA varataan määräraha, perhetyöntekijän/ kuraattorin vakinaistamiseksi	Perhetyöntekijän asiakasmäärät ja käynnit/ vuosi	-Perhetyössä yksi kokoaikainen ja yksi 60 % työntekijä -v.2017 18 ja v.2018 13 asiakasperhettä -lastensuojelun tehostettua perhetyötä v.2017 5 ja v.2018 4 perheeseen -sosiaalihoitolain mukaista perhetyötä v.2017 1 ja v.2018 10 perheeseen -palvelun piirissä 28 lasta ja nuorta -v 2018 494 suoritetta (kotikäynnit, tapaamiset, yhteistyöpalaverit)
Tuottaa kotihoito laadukkaasti	-Kotihoitoon on palkattu 1 lähihoitaja -Ateriakuljetus hankitaan ostopalveluna v.2013 alkaen	Ateriapalvelun lakattua siirtyy 1 hlön työpanos sekä lapsiperheisiin suunnattuun kotihoitoon, että yöpartiotoimintaan	Kotihoidon asiakaskäynnit/ lapsiperheet	-Kotihoito muodostuu kotisairaanhoidosta, kotipalvelusta ja kotihoidon tukipalveluista (ateria ja turvapalvelut) -kotipalvelussa v.2018 133 asiakasta ja v. 2017 136 asiakasta -kotisairaanhoidossa v.2018 290 asiakasta, v.2017 249 asiakasta ASIAKASKÄYNNIT: -V. 2018 58 341 ja v.2017 61 760
Kotihoidon hlöstöressin kohdentaminen lapsiperheisiin	Vastuutahona kotihoito	Määräraha varattu 1 lähihoitajan palkkaamiseen	Lastensuojelun laitos- ja perhehoidon käyttökustannukset (ind)	Kotipalvelussa 0.6 htv on suunnattu lapsiperheiden kotipalveluun

Sosiaalityön työaikaa lisätään	Lisätään sosiaalityöntekijä-resurssia 30 %	Määrärahavaraus 30 % sosiaalityöntekijälle	Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 -vuotiaat (ind)	-1 HTV lisätty - 11/2018 9 ja 1/2018 11 ulkopuolelle sijoitettua lasta
--------------------------------	--	--	--	--

Psykologin palveluiden ja puheterapian lisääminen

TAVOITTEET	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTI-MITTARIT	TOTEUTUMA
Tarjotaan psykologin palveluita useammalle kuntalaiselle täysipäiväisesti	Tehostetaan rekrytointia uusien innovatiivisten keinoin	Siirretään varat ostopalveluista suoraan palkkaukseen	Toteutunut/ ei toteutunut	Toteutunut
Tarjotaan puheterapia-palveluita	Vastuutahona hyvinvointilautakunta	Puheterapiapalvelu hankitaan ostopalveluna	Puheterapeutin asiakaskäynnit/vuosi	Tilastoa ei ole käytettävissä. Puheterapia toteutuu viikoittain lähi- ja etävastaanottona

Päihdetyön kehittäminen

TAVOITTEET	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTI-MITTARIT	TOTEUTUMA
Päihdekäyttäjien määrän väheneminen	Päihdestrategian laatiminen ja juurruttaminen käytäntöön	PaKaste2- hanke: päihdestrategian luominen, valmistuu 6/2013	-Toteutunut/ ei toteutunut -Alkoholinmyynti/ hl/vuosi (ind)	-Päihdekäyttäjien määrä ei ole vähentynyt
Päihdetyön strategian laatiminen ja strategian jalkauttaminen	-Päihde- ja mielenterveyspalveluketjujen, kuntoutusyhteistyön ja työmenetelmien kehittäminen Lapin ja Kainuun yhteistyönä -Vastuutahona sosiaalitoimisto: sosiaalityöntekijät	Poske-hanke: Hyvinvointi hakusessa – riippuvuus riskinä 1.3.2013-31.10.2015	Päihdehuollon laitoshoidossa olleet potilaat (ind)	-Päihdestrategia laadittu 2013

Ikääntyvän väestön kotona asumisen edistäminen

TAVOITTEET	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTI-MITTARIT	TOTEUTUMA
Mahdollistaa ikääntyvän väestön asumisen kotona	Perustettu yöpartiotoiminta	Uuden lähihoitajan	Sisäinen arviointi	Yöpartiotoiminta toteutuu, ks. yllä kotihoito

mahdollisimman pitkään		toimen perustaminen		-v 2017 kotona asuvat 75 v täyttäneet 91,4 %, v 2016 89.9%
Vähennetään ikäihmisten palveluasumista	Ryhmäkoti Tuulikanteleen toiminta lakkautettu		-Kotona asuvat yli 75-vuotiaat (ind) -Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet 75-vuotta täyttäneet (ind) -Tehostetussa palveluasumisen piirissä olevat 75 vuotta täyttäneet (ind)	-Säännöllisen kotihoidon piirissä 22.4 % vastaavan ikäisestä väestöstä (v.2017)
Henkilöstöosaamisen kehittäminen	Kotisairaanhoidon lähihoitajan toimi muutettu sairaanhoitajan toimeksi	Ateriapalvelun ulkoistamisesta vapautuvien tuntien siirtäminen yöpartio-toimintaan		
-Mobiilin kehittäminen, -Palvelusetelin käyttöönotto	Vastuutahona: Hyvinvointipalvelut, hyvinvointilautakunta			Mobiili ei ole toteutunut palveluntuottajan toiveesta. Määräraha hankintaan oli varattu vuodelle 2017. -Palvelusetelin käyttöönottoa arvioidaan v. 2019-2020